

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra žurnalistiky

Kateřina Coufalová

**Obraz České republiky v týdeníku The
Economist, především s důrazem na české
předsednictví**

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor práce: **Kateřina Coufalová**

Vedoucí práce: **PhDr. Alice Tejkalová**

Oponent práce:

Datum obhajoby: **2010**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

COUFALOVÁ, Kateřina. *Obraz České republiky v týdeníku The Economist, především s důrazem na české předsednictví*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra žurnalistiky, 2010. 61 s. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Alice Tejkalová.

Anotace

Bakalářská práce „Obraz České republiky v týdeníku *The Economist*, především s důrazem na české předsednictví v Radě Evropské unie“ se zaměřuje na analýzu mediálního obrazu České republiky a hlavních aktérů samotných událostí v letech 2004 – 2009 ve významném mezinárodním periodiku. Pro zpracování dat byla použita kvalitativní analýza mediálních obsahů, kdy jednotlivé údaje byly kategorizovány a rozčleněny do tří rovin analýzy. První rovinu představuje analýza mediálního obrazu domácí politické situace v České republice. Následně je obraz České republiky studován v evropském kontextu, především s důrazem na její postavení v rámci Evropské unie. Poslední úroveň analýzy je obraz České republiky v mezinárodním měřítku. Zvláštní pozornost věnuje práce také analýze zpravodajských hodnot akcentovaných týdeníkem *The Economist*.

Annotation

Bachelor thesis *The picture of the Czech Republic in the magazine The Economist, with an emphasis on the Czech EU Presidency* focuses on the analysis of the media picture of the Czech Republic and its main actors on the events taking place in the period between 2004 and 2009. Qualitative analysis of media content was used for the treatment of data, being categorized and divided into three level of analysis. First level is represented by the analysis of the media picture of the national political situation in the Czech Republic. Subsequently the picture of the Czech Republic is presented at the European level, especially with an emphasis on the relation with the European Union. The last level of the study is the picture of the relationship of the Czech Republic and

non-EU countries. It pays special attention to the analysis of the news values highlighted by *The Economist*.

Klíčová slova

Týdeník, The Economist, mediální obraz, zpravodajské hodnoty, kvalitativní analýza, české předsednictví

Keywords

Magazine, The Economist, media picture, news values, qualitative analysis, Czech Presidency

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Vlastní text práce bez anotací a příloh má celkem 101 137 znaků s mezerami, tj. 56 normostran. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 4. ledna 2010

Kateřina Coufalová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, PhDr. Alici Tejkalové, za cenné rady, připomínky, metodické vedení a čas, který věnovala mé práci.

Obsah

ÚVOD	7
1. UVEDENÍ DO PROBLEMATIKY	8
1.1 PŘEDSTAVENÍ TÝDENÍKU THE ECONOMIST	8
1.1.1 <i>Historický kontext a počátky týdeníku The Economist</i>	8
1.1.2 <i>Vývoj do současnosti a aktuální struktura</i>	11
1.2 DEFINICE MEDIÁLNÍCH POJMŮ	13
1.2.1 <i>Gatekeeping</i>	13
1.2.2 <i>Zpravodajské hodnoty</i>	13
1.2.3 <i>Konstrukce mediálního obrazu a jeho reprezentace</i>	15
1.3 PŘEHLED NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH UDÁLOSTÍ ČESKÉ REPUBLIKY ZA OBDOBÍ 2004 – 2009	16
2. METODOLOGIE	21
2.1 TEORIE PŘEKladU A STUDIUM DOKUMENTŮ	21
2.1.1 <i>Problematika překladu</i>	21
2.1.2 <i>Analýza dokumentů</i>	22
2.2 KVALITATIVNÍ PŘÍSTUP	22
2.3 VYMEZENÍ MATERIÁLU A JEHO ZPRACOVÁNÍ	24
3. ANALÝZA MEDIÁLNÍHO OBSAHU	26
3.1 MEDIÁLNÍ OBRAZ DOMÁCÍ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE	27
3.1.1 <i>Česká historie a její mediální obraz</i>	27
3.1.1.1 <i>Německá okupace a odsun sudetských Němců</i>	28
3.1.1.2 <i>Doba komunismu</i>	28
3.1.1.3 <i>Rok 1989 a přechod k demokracii</i>	29
3.1.2 <i>Politická situace</i>	30
3.1.2.1 <i>Vládní krize</i>	30
3.1.2.2 <i>Prezident versus premiér</i>	32
3.1.2.3 <i>Stranický systém a politické strany</i>	34
3.1.2.4 <i>Václav Havel versus Václav Klaus</i>	35

3.1.2.5 Extremismus	37
3.2 MEDIÁLNÍ OBRAZ ČESKÉ REPUBLIKY V EVROPSKÉM MĚŘÍTKU	37
<i>3.2.1 Mediální obraz České republiky v kontextu střední Evropy</i>	38
3.2.1.1 Obraz střední Evropy	38
3.2.1.2 Česká republika a střední Evropa	39
<i>3.2.2 Obraz České republiky v kontextu Evropské unie</i>	40
3.2.2.1 Evropské politiky a česká reprezentace	41
3.2.2.2 Český euroskepticismus a postava Václava Klause	42
3.2.2.3 Předsednictví České republiky v Radě Evropské unie	44
3.3 MEDIÁLNÍ OBRAZ ČESKÉ REPUBLIKY V MEZINÁRODNÍM KONTEXTU	46
<i>3.3.1 Česká republika a Ruská federace</i>	46
3.3.1.1 Proruská orientace české zahraniční politiky	46
3.3.1.2 Udržení ruského vlivu ve střední Evropě	47
<i>3.3.2 Česká republika a Spojené státy americké</i>	47
ZÁVĚR	49
RESUMÉ	51
SUMMARY	53
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	55
SEZNAM PŘÍLOH	58

Úvod

Týdeník *The Economist* se řadí mezi významná mezinárodní periodika a jeho postavení na mediálním trhu je stále posilováno¹. Dobrá mediální reputace slouží pro země jako je Česká republika coby jeden z důležitých prostředků pro získání uznání mezinárodními aktéry.

Tato práce se proto pokusí ukázat, jaký mediální obraz získala Česká republika na stránkách týdeníku na pozadí proměn domácí politické scény a jak byl interpretován nejen vývoj domácí politiky, ale také jak byla Česká republika popisována ve srovnání s ostatními zeměmi střední Evropy a v mezinárodním měřítku². Mediální obraz České republiky bude sledován v období let 2004 – 2009. Na začátku tohoto období Česká republika vstoupila do Evropské unie a na jeho konci měla poprvé v historii možnost předsedat Radě Evropské unie. Bude tedy zajímavé sledovat, jak tato prestižní záležitost ovlivní i samotný mediální obraz České republiky.

Práce bude rozdělena do tří kapitol. První kapitola uvede čtenáře do dané problematiky, seznámí jej se základním charakterem týdeníku a definuje základní mediální pojmy, které budou následně užívány v analytické části. Součástí této kapitoly bude i souhrnný výčet nejdůležitějších událostí, které se odehrály ve studovaném období. Ve druhé kapitole bude věnována pozornost především přiblížení metodologie a bude zde kladen důraz na definování kvalitativního přístupu jako základní metody užívané při analýze článků týdeníku *The Economist*.

Třetí kapitola pak bude představovat samotnou analýzu mediálního obrazu České republiky na stránkách týdeníku. Tento obraz bude interpretován ve třech rovinách: na národní, evropské a mezinárodní úrovni. Cílem této kapitoly je komplexně a detailně analyzovat a popsat mediální obraz a jeho vývoj v letech 2004 – 2009. Vše poté zhodnotím ve čtvrté, závěrečné části.

¹ A to i v době hospodářské krize. Více viz: Audit Bureau of Circulation. Dostupné z: *The Economist: The Economist > Circulation > Worldwide circulation – From business to politics*. [cit. 2009-11-02]. Dostupné z: <<http://ads.economist.com/the-economist/circulation/worldwide-circulation/>>.

² Jde o mediální obraz České republiky v mezinárodním kontextu. Zahrnuty nejsou země Evropské unie, kterým práce věnuje samostatný prostor v kapitole Mediální obraz České republiky v evropském měřítku.

1. Uvedení do problematiky

Cílem této kapitoly je uvést čtenáře do základní problematiky. Prvně bude představen charakter týdeníku a jeho historický vývoj až do současnosti. Dále budou definovány základní mediální pojmy, které budou následně použity v analytické části. Poslední součástí této kapitoly je přehled nejdůležitějších událostí v letech 2004 – 2009.

1.1 Představení týdeníku *The Economist*

Týdeník *The Economist* se řadí mezi významná mezinárodní periodika. Na svých více jak 100 stranách představuje aktuální události ze světa politiky, financí, ale i z kultury, vědy, techniky, společnosti, médií a umění. Jeho hlavním cílem, jak sám uvádí v každém svém čísle, je: „*Účastnit se náročného boje mezi prosazující se inteligencí a hanebnou, bázlivou neznalostí, která zahaluje náš vývoj.*“

V následující podkapitole bude představen týdeník *The Economist* ve dvou rovinách. Zaprvé to bude historický kontext vzniku týdeníku a jeho charakter v počátcích prosazování se na mediálním trhu. Zadruhé se zaměřím na jeho postupný vývoj až do současnosti a jeho hlavní cíle a strukturu.

1.1.1 Historický kontext vzniku a počátky týdeníku *The Economist*

První polovina 19. století je ve Velké Británii spojována s vyvrcholením průmyslové revoluce. Ta s sebou přinesla mimo jiné také mnoho sociálních změn: vytvořila se nová společenská třída, takzvaná městská buržoazie, přesunem populace z venkovských oblastí do měst se posílila skupina dělnictva. Zároveň to bylo i období velkých politických a ekonomických změn, na nichž hlavní vinu nesla hospodářská krize.

Neúroda na přelomu 20. let způsobila růst cen obilí, a tím i potravin. Navíc nastolení evropského míru Vídeňským kongresem (1815) znamenalo ztrátu zaměstnání pro více jak čtvrt milionu anglických vojáků. Vysoká nezaměstnanost a bída dohnaly

některé dělníky až na pokraj hladomoru. Své zájmy prosazovali skrze sociální spolky³ a demonstrace s častými potyčkami s ozbrojenými složkami.

Významnou součástí této doby se stalo také prosazování myšlenek volného obchodu, jejichž hlasatelem byl Adam Smith. Myšlenka nezasahování vlád do ekonomické činnosti (například prostřednictvím cel, kvót a jinými prostředky) se stavěla proti praktikované protekcionistické politice a kritizovala například i později zmiňované obilní zákony.

Devatenácté století bylo významné nejen v oblasti průmyslu, ale i pro samotnou žurnalistiku. Již roku 1854 tvrdil John Eagles, že „slávou 19. století je tisk.“ (Palmegiano, 2007: 139). Z 18. století přetrvávala povinnost kolkovného pro periodické tiskoviny, jejíž částka stále rostla až do výše čtyř pencí. K tomu se přidal i poplatek za papír a reklamu. Tyto finanční obstrukce vedly k omezení vzniku novin a částečně svazovaly vydavatele k politické náklonnosti. Změna přišla v první polovině 19. století.

Se zhoršující se situací dělnické třídy a jejím stálým rozšiřováním rostly také sociální nepokoje. Jedním z nich je i známý *Peterloo Massacre*⁴ v roce 1819. Na něj vláda reagovala dvěma zákony namířenými proti tisku, který byl označen za podporovatele sociálních bouří. Prvním byly „*trestry za hanebné urážky na cti (například formou vězení)*“, druhým zákonem „*bylo navýšeno kolkovné*“ (Palmegiano, 2007: 144).

První změnou za zlepšení situace dělníků bylo rozšíření voličského práva roku 1832 pro muže střední třídy (Herd, 1952). Ve skutečnosti však zahrnovala tato reforma jen o malé procento mužů z celkové populace. Dále se na půdě britského parlamentu otevřela druhá diskuze, a to takzvaná otázka „*taxes on knowledges*“⁵. Člen parlamentu Edward Bulwer-Lytton ve svém projevu roku 1832 srovnával tisk ve Spojených státech a ve Velké Británii. Svým kolegům položil otázku, jak je to možné, že ve Spojených státech dosahuje tisk čtyřnásobného nákladu oproti Anglii. Svou řeč zakončil konstatováním, že snížením kolkovného dosáhne Anglie obdobného nákladu a také jistého vzdělání nižších vrstev (Herd, 1952: 148). Roku 1836 parlament schválil snížení kolkovného ze čtyř na jednu penci a spolu s vytvořením poštovního systému došlo k nárůstu nákladu tiskovin na 53 milionu roku 1838, což bylo o 15 milionu více než roku 1836.

³ Příkladem může být chartistické hnutí, které se snažilo zrovnoprávnit dělníky, či luddistické hnutí, které se ničením strojů snažilo protestovat proti masovému propouštění.

⁴ Manifestace více jak 60 000 občanů roku 1819 ve městě Manchester s požadavkem reformy parlamentu a rozšíření voličského práva, proti níž se ostře postavily ozbrojené složky státu.

⁵ „Daně z vědomostí“ (Šefčák, 1992: 38)

Mediální prostředí zažívalo oživení, ale to se nedalo říci o jiných sektorech, jako bylo například hospodářství. Přelom 20. let 19. století byl poznamenán rychlým poklesem cen obilí, především kvůli jeho levnému dovozu ze zahraničí. Zemědělci se tak dožadovali ochrany. Jejím symbolem se staly tzv. obilní zákony, které zakazovaly import ze zahraničí, pokud jeho cena na domácím trhu nepřesáhne 80 šilinků za quarter, tedy asi 290 litrů (Maurois, 1995: 388).

Zákaz dovozu levných potravin ještě zhoršil celkovou hospodářskou situaci a tyto zákony daly impuls ke vzniku Ligy proti obilním zákonům roku 1939 (*Anti-Corn Law League*). Toto hnutí postupně získalo velkou oblibu. Stejně tak se proti obilním zákonům objevovalo mnoho pamfletů, jedním z nich byl i *Influences of the Corn Law, as affecting all classes of the community, and particularly the landed interest*⁶ (Dudley Edwards, 1993: 8) od Jamese Wilsona. Jeho dílo sklídilo velmi pozitivní kritiku a zároveň jej sblížilo s myšlenkami Ligy.

Wilson byl silným stoupencem Smithovy myšlenky *laissez-faire* (Dudley Edwards, 1993: 9) a začal uvažovat o založení vlastního listu, ve kterém by ji mohl dále šířit. Navíc k tomu měl příhodné podmínky: na mediálním trhu neexistoval tisk, který by se hlouběji zabýval ekonomikou⁷, a z hlediska financování došlo k snadnějšímu přístupu na mediální trh (viz výše). Finanční podporu pro svůj list získal především od Ligy proti obilním zákonům, nicméně součástí dohody bylo, že na ní zůstane nezávislý.

První číslo *The Economist*⁸ vyšlo v srpnu 1843 a stanovilo si následující cíle: „1) originální články, které aplikují zásady volného obchodu na všechny důležité aktuální otázky; 2) články na obchodní, zemědělská, nebo zahraniční témata týkající se státního příjmu, zahraničních smluv atd.; 3) články o základních principech politické ekonomie; 4) parlamentní reportáže; 5) reportáže o prosazování zásad volného trhu; 6) týdenní zprávy; 7) obchodní zprávy ... 8) zemědělské rady; 9) informace ze zahraničí a z kolonií; 10) právní reportáže; 11) recenze knih; 12) obchodní přílohy a 13) dopisy a odpovědi (Dudley Edwards, 1993: 21). Hlavním principem Wilsonovy filozofie byla nezávislost. Nicméně ta se postupně vytrácela, když se roku 1847 Wilson stal členem parlamentu a *The Economist* se proměnil v propagační tiskovinu. Na druhou stranu se nejednalo o

⁶ Účinky obilních zákonů, které ovlivňují všechny třídy společnosti, přesněji agrární zájmy.

⁷ Více viz: VÁŇA, Tomáš. *Vznik týdeníku The Economist*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2008. 62s. Vedoucí bakalářské práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

⁸ Název *The Economist* prošel vývojem. Oficiální název na prvním čísle zněl *The Economist, Weekly Commercial Times, and Bankers' Gazette. A political, Literary and General Newspaper*. Později došlo ještě k několika úpravám, až se ustálil na současném dvouslovném názvu.

výjimečný případ, neboť jak píše Palmegiano (2007) byly tiskoviny druhé poloviny 19. století stále závislé na financování politických stran. Tento stav se změnil až na začátku 20. století s nástupem reklamy.

1.1.2 Vývoj do současnosti a aktuální struktura

V počátcích se musel týdeník vyrovnávat hned s několika problémy. I když neexistovala přímá konkurence v oblasti médií zaměřených na ekonomiku, byla zde řada periodik, která dosahovala vysokého nákladu, jako *The Examiner* nebo *The Spectator*, a ohrožovala tak životaschopnost týdeníku *The Economist*. Proto bylo třeba týdeník pevně etablovat. Jedinou možností bylo získání zájmu čtenářů a zvýšení tak jeho nákladu.

K tomu bylo zapotřebí nejen finanční podpory, ale také odborné žurnalistiky, která by si získala čtenářskou obec. Finanční pomoc a propagace týdeníků přišla od mnoha významných osobností veřejného života, jako Henry Labouchere či Charles Villiers (Dudley Edwards, 1993: 34). Odbornou pomoc pak představovali noví spolupracovníci David Aird, Herbert Spenser, Thomas Hodgskin a Wiliam Greg, kteří vytvořili první redakční tým.

The Economist se pomalu stabilizoval na mediálním trhu a s tím došlo i k nárůstu jeho distribuce (Dudley Edwards, 1993). Na pozici editorů se vystřídalo mnoho významných osobností. Za zmínku stojí například Walter Bagelot v letech 1861 až 1877, který rozšířil zájem týdeníku o oblast politiky (především ve Spojených státech amerických). Od finanční krize na konci 80. let 19. století zachránilo týdeník otevření se reklamě. I přes poválečnou krizi jeho náklad stále rostl a stal se etablovaným periodikem na mezinárodní úrovni (Dudley Edwards, 1993). Mírný útlum nastal v době po druhé světové válce, nicméně od 50. let 20. století je možné sledovat postupné oživení a rostoucí náklad, který trvá do dnešních dnů⁹.

The Economist je dnes dostupný ve více než 200 zemích světa. Jeho náklad udržuje rostoucí charakter a dosahuje téměř 1,5 milionu¹⁰, což představuje 100% nárůst

⁹ Více viz Audit Bureau of Circulation. Dostupné z: *The Economist: The Economist > Circulation > Worldwide circulation – From business to politics*. [cit. 2009-11-02]. Dostupné z: <<http://ads.economist.com/the-economist/circulation/worldwide-circulation/>>. Srovnání let 2007 a 2009 v jednotlivých regionech ukazuje rostoucí charakter nákladu. Údaje jsou aktuální ke dni 30.6.2009.

¹⁰ Zdroj: Audit Bureau of Circulation. Dostupné z: *The Economist: The Economist > Circulation > Worldwide circulation – From business to politics*. [cit. 2009-11-02]. Dostupné z: <<http://ads.economist.com/the-economist/circulation/worldwide-circulation/>>. Více viz příloha č. 1.

oproti roku 1999. Stále pokračuje v obhajobě prvotních principů jako je ekonomický liberalismus, volný trh, globalizace, sociální progresivismus atd. Zároveň je obhájcem nejen ekonomické, ale také politické svobody a demokracie ve světě.

Jako své hlavní principy definuje nezávislost, objektivitu a aktuálnost¹¹. Nezávislostí je myšlena organizační svoboda, v níž žádná fyzická, ani právnická osoba nezíská majoritní vlastnictví týdeníku. Zároveň novináři musí respektovat své zaměstnání, které je nezávislé na politických, ekonomických a vlastnických vlivech. Druhým principem je objektivita, která je doložena anonymitou autorů¹² u jednotlivých příspěvků, neboť je to periodikum, u něhož „kolektivní hlas a charakter znamená více než jednotlivé identity novinářů“¹³. Poslední hlavní zásadou je aktuálnost, na kterou je spolu s originálním náhledem každého článku kladen obzvlášť důraz. Principy *The Economist* shrnuje jeho šéfredaktor John Micklethwait: „*Naše vize světa, náš styl a celá naše filosofie jsou odlišné od jiných publikací. Jsme mezinárodní, zdůrazňujeme spojitost mezi politikou a businessem, jsme neuctiví a jsme nezávislí.*“¹⁴

Více jak 75 novinářů po celém světě naplňuje stránky *The Economist*. Dominantní roli mezi informacemi hraje ekonomika (přesněji světové finance a business) a politická situace, a to především v šesti geografických oblastech¹⁵. Každé číslo je uvedeno souhrnem nejdůležitějších událostí daného týdne a úvodníky¹⁶ k jednotlivým sekcím, které uvádějí čtenáře do dané problematiky, představují hlavní aktéry a jejich postoje. Neodmyslitelnou součástí jsou pravidelné speciální příspěvky a ekonomické a finanční indikátory. Poslední část týdeníku je vyhrazena pro novinky z oblasti vědy, techniky, umění a kultury.

¹¹ *Editorial philosophy*. [cit. 2009-11-02]. Dostupné z:

<http://www.economistgroup.com/what_we_do/editorial_philosophy.html>.

¹² Výjimku tvoří spoluautorství významných osobností, které vyjadřují své názory, či u tzv. speciálních příspěvků.

¹³ *Editorial philosophy*. [cit. 2009-11-02]. Dostupné z:

<http://www.economistgroup.com/what_we_do/editorial_philosophy.html>.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Evropa, Velká Británie, Střední východ, Spojené státy americké, Amerika, Asie a sekce mezinárodní události.

¹⁶ Těm byl ponechán jejich historický název *Leaders*, který je odvozen od dělící linky (*leader*), která oddělovala úvodníky od ostatních příspěvků. (Palmegiano, 2007: 144)

1.2 Definice mediálních pojmů

V souvislosti se zpravodajským charakterem týdeníku *The Economist* je třeba definovat několik mediálních termínů, které budou následně sloužit k objasnění fenoménů spojených se samotnou analýzou. Zaprvé bude přiblížena metoda *gatekeepingu*, dále budou představena kritéria výběru zpráv, tzv. zpravodajské hodnoty, a závěr této podkapitoly se bude věnovat konstrukci mediálního obrazu masovými médii a jeho reprezentace.

1.2.1 Gatekeeping

Autorem pojmu je polský psycholog Kurt Lewin, který jím označil rozhodovací procesy jednotlivých skupin při nákupu potravin. David White tento koncept přejal a aplikoval jej na masová média. Definoval novináře jako *gatekeepera* (dveřníka, také se užívá pojem hlídače u brány), který má moc rozhodnout o „propuštění“ zprávy na základě její kvality a atraktivnosti. (Kunczik, 1995)

Novináři se setkávají s velkým množstvím zpráv, ale jen malou část z nich mohou použít vzhledem k omezenému prostoru daného média. „*Gatekeeper rozhoduje, které události se stanou událostmi veřejnými a které ne, a účastní se tak formování společenských a světonázorových postojů recipientů.*“ (Kunczik, 1995: 115)

Dle Trampoty (2006) se teorie *gatekeepingu* soustřeďuje přímo na proces výběru událostí a odlišuje se od konceptu zpravodajských hodnot, který se soustředí až na konečný obsah zpravodajství a na již vybrané zprávy.

1.2.2 Zpravodajské hodnoty

„*Zpravodajské hodnoty označují soubor kritérií, jimiž média poměřují zpravodajskou přijatelnost událostí a zpravodajskou vhodnost jejich zpracování.*“ (Burton, Jiráček, 2001: 248) Jde tedy o hodnoty, které musí splňovat jednotlivé události, aby formou zpráv pronikly na stránky tisku, televizní obrazovky, či do rozhlasového a internetového zpravodajství. Zpráva překonává onen pomyslný práh zveřejnění snadněji, jestliže kombinuje více hodnot, popřípadě jestliže některé hodnoty dosahují vyšší intenzity, než je obvyklé.

Existuje více přístupů klasifikace zpravodajských hodnot. Burton s Jirákem definují následující kritéria:

Negativita: Média daleko více oceňují dramatický dopad negativních zpráv a špatné zprávy jsou pro ně dobrými zprávami.

Blízkost: Události, které se odehrály v kulturní a geografické blízkosti příjemců zpráv či média, jsou preferovanějšími.

Novost: Nové události jsou ceněny daleko více než ty starší - proto je pro média příznačné soupeření o to, kdo získá exkluzivní zprávu první. Méně důležité zprávy nemusí být nejaktuálnější, mohou být i takového charakteru, že je možné je zveřejnit kdykoliv.

Průběžnost: Pokud se událost již jednou stala součástí zpravodajské agendy, pak jsou i další podrobnosti, které se k ní vážou, považovány za zpravodajsky hodnotné.

Možnost dalšího vývoje: Význam je také kladen na zprávy, které se budou pravděpodobně ještě v budoucnu dále vyvíjet a dávají naději na dramaturgii.

Personalizace: Zájemem o zprávu vzbuzuje přítomnost veřejně známé osoby. Často je také velmi ceněn příběh o konkrétním lidském osudu.

Jednoznačnost: Události, které mohou být podány jednoduchým, srozumitelným způsobem jsou upřednostňovány před spleťnými příběhy. (Burton, Jiráček, 2001; Burton, 1990)

Marie Holmboe-Rugeová a Johann Galtung se ve své studii *The structure of foreign news* (1965) zaměřili na specifický charakter zpravodajských hodnot u zahraničních zpráv. Klasifikovali celkem 12 různých faktorů, mezi nimiž se objevily již zmíněné hodnoty jako průběžnost, negativita, personalizace, jednoznačnost a vztah k elitním osobám. K nim přidávají dalších 7 hodnot (Kunczik, 1995: 120 – 121):

Frekvence: Jde o časové rozpětí, které událost potřebuje ke svému rozvoji. Čím více toto časové rozpětí odpovídá periodickému způsobu vycházení médií, tím větší je pravděpodobnost, že se stane zprávou.

Práh pozornosti: Aby se událost stala zprávou, musí překonat jistý práh pozornosti. Čím vyšší je intenzita události (absolutní intenzita), popř. čím víc událost nabývá na intenzitě, tím spíše o ní bude podána zpráva. Ona intenzita se může vztahovat k různým aspektům dané události, např. k významu či negativitě.

Význam: Čím více je událost publiku pochopitelná (z etnocentrického či kulturního pohledu blízká), nebo může-li mít přímé důsledky na vlastní život příjemce, tím spíš se stane zprávou.

Souznění: Čím více události splňují očekávání publika – protože jsou spojeny s něčím, co si publikum přeje, nebo co očekávalo – tím snadněji se stanou zprávami.

Překvapení: Na druhou stranu – čím neočekávaněji se událost objeví, tím větší je pravděpodobnost, že se stane zprávou. Překvapení se vztahuje na události v kulturní blízkosti či již nastíněný horizont očekávání.

Variace: Je-li profil zpráv určován převážně určitými událostmi (např. vnitřní politikou), mají komplementární události (v tomto případě např. zahraniční politika) větší šanci stát se zprávami, protože se média snaží o vyvážené zobrazení mnohostranného světa.

Vztah k elitním národům: Události, v nichž figurují mocné a významné národy, mají zvlášť vysokou zpravodajskou hodnotu, neboť mají většinou velký dosah.

U mezinárodních periodik, jako je i *The Economist*, se redaktoři setkávají s daleko větším počtem zpráv, než například u národních periodik, proto je i výběr jednotlivých témat na základě teorie *gatekeepingu* a *zpravodajských hodnot* v těchto případech daleko selektivnější. Jen některé události projdou „sítím“, a právě ty budou předmětem následující analýzy.

1.2.3 Konstrukce mediálního obrazu a jeho reprezentace

Masová média se stala nedílnou součástí každodenního života a zároveň jsou významným zdrojem nejen informací, ale také sociálních vzorců, norem, či rolí a statusů. Tím média získávají „moc“ formovat obraz a reprezentovat jej čtenářům, divákům, či posluchačům. *„Média mají sklon aktéry zpravodajských příběhů znázorňovat určitým ustáleným způsobem, čímž vytvářejí jejich mediální reprezentace. Ty se mohou různým způsobem odlišovat od reálné charakteristiky aktérů... média nejsou pouhým zrcadlem reality, ale ustavují verze reality způsobem, které závisí na sociálních pozicích, zájmech a cílech těch, kteří je produkují.“* (Trampota, 2006: 91 - 92)

Mezi jedinci je možné nalézt různé společné elementy, které je pomáhají identifikovat a vytvářet kategorie se společnými hodnotami. Média nám pomáhají

„organizovat naše poznání [těchto] kategorií a vysvětlují, proč daní jedinci náleží do daných kategorií (Burton, 1990: 86)“. Ty se pak stávají součástí našeho myšlení. Každá kategorie obsahuje několik klíčových elementů, které v sobě obsahují jak fyzické prvky (věk, rasa, gender...), tak specifické prvky chování a jednání.

Na základě dekodování¹⁷ zprávy „každé kategorii (...) přiřazujeme sadu hodnotových úsudků“ (Burton, 1990: 87). Burton dodává, že reprezentace jednotlivých typů/kategorií je založena na hodnotách, stejně tak i na fyzických attributech. Nicméně je třeba podotknout, že ne jen média mají svůj selektivní pohled na danou kulturu, kterou zobrazují, ale také publikum vybírá, co je z daného média pro něj důležité.

1.3 Přehled nejdůležitějších událostí České republiky za období 2004 – 2009¹⁸

Následující přehled nejvýznamnějších událostí České republiky za období 2004 - 2009 byl vytvořen na základě archivního materiálu České tiskové agentury (ČTK) a americké tiskové agentury Associated Press (AP). ČTK na konci každého roku vydává výběr nejdůležitějších událostí pro Českou republiku za uplynulý rok. Právě tyto přehledy za období 2004 – 2009 byly použity jako základní materiál. S důrazem na zachování plurality pohledů a s ohledem na rozdílnou intenzitu významů jednotlivých událostí bylo jako komplementární zdroj použito také archivní zpravodajství AP akcentující mezinárodní pohled na vývoj událostí v České republice.

Porovnáním archivního zpravodajství těchto dvou tiskových agentur a užitím výše zmíněné teorie zpravodajských hodnot byl vytvořen seznam nejdůležitějších událostí pro Českou republiku. Důraz byl především kladen na významné zahraniční události, ve kterých figurovala Česká republika, nebo její představitelé. Dále pak důležitou roli sehrály domácí události, které splňovaly charakter zpravodajských hodnot zahraničních zpráv dle Galtunga a Rugeové. V neposlední řadě je třeba dodat, že byla dána přednost politickým a ekonomickým událostem s cílem přiblížit se co nejvíce charakteru týdeníku *The Economist*. Cílem bylo vybrat jen několik nejvýznamnějších

¹⁷ Způsob, kterým jedinec „rozkládá“ komunikace na jednotlivé informace s cílem pochopit její mínění a který často mění způsob mínění, kterým jedinec disponuje. Často je ovlivňován již dříve získanou zkušeností, či předsudky. (Burton, 1990: 23)

¹⁸ Přesněji jde o události od 1. 5. 2004 (den vstupu České republiky do Evropské unie) do 30. 6. 2009 (konec předsednictví České republiky v Radě Evropské unie).

událostí se záměrem nezahlcovat čtenáře a s možností následné komparace v analytické části s událostmi, které byly publikovány na stránkách týdeníku.

Rok 2004

Vstupem do Evropské unie 1. května se Česká republika stala součástí nadnárodní organizace směřující k hospodářské a politické integraci evropských států. Zároveň mohli Češi historicky poprvé volit své zástupce do Evropského parlamentu (červen). V těchto volbách vyhrála ODS a tehdy vládnoucí strana ČSSD se umístila až na 5. místě.

Tato situace přiměla soudobého premiéra Vladimíru Špidlu k rezignaci (červen) a na jeho místo byl v červenci jmenován Stanislav Gross, který se tak stal nejmladším předsedou vlády v historii. Špidla sice opustil post premiéra, ale následně byl jmenován evropským komisařem za Českou republiku.

Zároveň to byl rok, kdy Česká republika v Římě podepsala Smlouvu o Ústavě pro Evropu (říjen) a uskutečnily se senátní a krajské volby, ve kterých opět zvítězila ODS (listopad). V ekonomice vládł růst a česká armáda uzavřela se Švédskem smlouvu o pronájmu 14 stíhaček Jas-39 Gripen (červen).

Na druhou stranu sklídila Česká republika mezinárodní kritiku kvůli „klecovým lůžkům“ užívaným v sociálních ústavech, kterou vyvolal dopis spisovatelky Joanne Rowlingové (červenec). Následné zrušení těchto lůžek vyvolalo konflikt mezi ministerstvem zdravotnictví a prezidentem Klausem, který tento krok označil za unáhlený.

Rok 2005

Začátek roku provázela zdlouhavá aféra o nevyjasněném financování bytu premiéra Grosse, která vyvrcholila v dubnu jeho demisí a následním jmenováním Jiřího Paroubka novým předsedou vlády. Ten na začátku svého funkčního období (srpen) souhlasil se zásahem proti účastníkům tradiční technoparty CzechTek.

Tento rok se stal významným také v sudetoněmecké otázce. Prvním příčinou konfliktu s Německem se stalo odhalení sochy Edvarda Beneše, které bylo kritizováno ze strany bavorského premiéra Edmunda Stöibera, podle kterého se Česká republika ještě nedokázala distancovat od zásady kolektivní viny. V této souvislosti se vyjádřil i německý kancléř Gerhard Schröder při své návštěvě Prahy, že nelze zaměňovat příčiny

a následky války (květen). Spor se přesunul i na národní úroveň, když vláda v srpnu symbolicky ocenila zásluhy někdejších československých občanů německé národnosti, kteří aktivně vystupovali proti nacizmu. Toto gesto sklidilo silnou kritiku ze strany prezidenta Klause.

Prezident v únoru požádal Ústavní soud o vyjádření, zda-li je euroústava v souladu s českým právem, což vedlo k prohloubení sporu mezi premiérem a prezidentem. České soudy musely řešit ještě jednu kauzu, a to případ katarského prince Sáního, který byl odsouzen v Česku za pohlavní styk s nezletilými a následně mu byl povolen přesun do své země původu (srpen).

Na mezinárodní úrovni se Česká republika představila především svým kritickým postojem k dodržování lidských práv na Kubě (květen a listopad), které bylo doprovázeno vyhoštěním české delegace v čele s Karlem Schwarzenbergem, která přiletěla na schůzku s kubánskými disidenty.

Tento rok byl mimo jiné také bohatý na četné množství ekonomických a politických kauz, mezi nimi je možné zmínit otevření kauzy Viktora Koženého obviněného z finančních podvodů, stejně jako vyšetřování a útěk Radovana Krejčíře (červen), či případ ředitele kabinetu Jiřího Paroubka Zdeňka Doležela v úplatkářské aféře kolem prodeje Unipetrolu (srpen).

Rok 2006

Rok 2006 je spojován se začátkem vládní krize, která přetrvává do současných dnů. Červnové volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR rozložily hlasy voličů pravicovým a levicovým stranám přesně napůl a celý zbytek roku byl charakteristický usilovným jednáním s cílem vytvoření akceschopné vlády, která by získala podporu dolní komory. Za celé toto období došlo k historicky prvnímu vyjádření nedůvěry vládě, vládě Mirka Topolánka (říjen), a k následnému druhému jmenování nové Topolánkovy vlády (listopad).

Po třináctileté přestávce navštívil Česko ruský prezident – Vladimír Putin (březen), a mimo jiné uznal morální odpovědnost Ruska za vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československa v srpnu 1968. Druhým významným bodem na mezinárodní scéně bylo vyostření vztahů s Kubou, během kterých byl vyhoštěn český diplomat s obviněním z podvratné činnosti a spolupráce s USA (duben). Česká republika byla následně zvolena do nově vznikající Rady OSN pro lidská práva (květen).

Ekonomický růst zaznamenával stále rostoucí tendenci a Česká republika byla atraktivní destinací pro zahraniční investory. Příkladem může být podpis smlouvy s jihokorejskou automobilkou Hyundai o výstavbě továrny v Nošovicích (květen), která se s 28 miliardami stala nejvýznamnější investičním projektem v historii. Na druhou stranu Česká republika prohrála arbitráž s japonskou bankou Nomura (březen), která požadovala 40 miliard korun za zmařenou investici do IPB. I tento rok se objevilo mnoho kauz. Jednou z nich bylo uniknutí tzv. Kubiceho zprávy (květen). Tato zpráva sehrála významnou roli v předvolebním boji.

Rok 2007

Od února 2007 je datován začátek vyjednávání o umístění raketové základny na území České republiky. Tento projekt přijel v červnu osobně podpořit i americký prezident George Bush ml. Myšlenka vyvolala mnoho ohlasu jak pozitivního na jedné straně, tak i negativního na straně druhé, a to nejen na politické scéně, ale i mezi veřejností, která pořádala mnoho demonstrací až do roku 2009, kdy nový prezident USA Obama ohlásil konec tohoto projektu v Česku.

Vláda na začátku roku získala důvěru, která byla postavená na dvou „přeběhlících“ (Michalu Pohankovi a Miloši Melčákovi) z ČSSD. Zároveň to byl rok, kdy došlo k nárůstu projevů pravicového extremismu, který je možný spatřovat v plánovaném pochodu neonacistů Židovským Městem v den výročí tzv. Křišťálové noci (březen), či v jejich zakázaném pochodu Prahou v květnu.

Na konci roku Česká republika vstoupila do schengenského prostoru a také se objevilo nařčení v reportáži švédské televize o pokusech korupce v případě pronájmu švédských stíhaček JAS-39 Gripen (únor).

Na povrch vyplulo i několik dalších kauz jako například případ heparinového vraha Petra Zelenky (březen) v jihlavské nemocnici, záměna novorozeňat v porodnici v Třebíči (říjen), kauza Kuřim (květen) nebo bylo také otevřeno vyšetřování předsedy KDU-ČSL Jiřího Čunka podezřelého z korupce (únor).

Rok 2008

I rok 2008 byl rokem volebním, tentokrát šlo o post prezidenta republiky (únor). Hlavním vyzyvatelem obhájce této pozice Václava Klause se stal kandidát ČSSD Jan Švejnar. Klaus svůj post obhájil.

Za přítomnosti americké ministryně zahraničních věcí Condoleezy Riceové a českého ministra zahraničních věcí Karla Schwarzenberga byla oficiálně podepsaná smlouva o radarové základně v Česku (červenec). Česká republika si zároveň se Spojenými státy unilaterálně vyjednala bezvízový styk, což bylo kritizováno jak ze strany Evropské unie, tak jednotlivých členských států (únor).

V české ekonomice začalo docházet ke stagnaci, což vyvrcholilo na konci roku recesí. Na mezinárodní scéně Česká republika prohrála arbitráž se švédskou firmou Diag Human za zmaření obchod s krevní plazmou (srpen).

V měsíci srpnu došlo k vlakové nehodě ve Studénce, kdy se sesunul most na právě projíždějící vlak. Zemřelo sedm lidí, na šest desítek bylo zraněno. Dále pokračovaly projevy pravicového extremismu na veřejnosti, jako například pochod neonacistů Litvínovem, kde se proti nim postavili Romové (listopad).

Rok 2009

Rok 2009 odstartoval českým předsednictvím v Radě Evropské unie. Hned v lednu bylo třeba řešit problém s dodávkou plynu z Ruska (především do zemí střední a východní Evropy), či izraelsko-palestinský konflikt. Důležitou zahraniční událostí se stala i návštěva nového amerického prezidenta Baracka Obamy v Praze (duben).

Navíc Poslanecká sněmovna schválila Lisabonskou smlouvu (únor) a zdálo se, že projde hladce i Senátem. Skupina senátorů však podala výhradu k Ústavnímu soudu, kterou podpořil i Václav Klaus. Ten stále trval na svých kritických názorech vůči Evropské unii, kterou ve svém projevu na půdě Evropského parlamentu nazval revolučním experimentem.

Domácí scéna zažila také několik nebyvalých otřesů. V březnu byla vládě vyjádřena nedůvěra a bylo třeba hledat alternativní řešení. Tím se stalo ustavení úřednické vlády Jana Fischera (květen). Nárůst projevů pravicového extremismu pokračoval (zapálení domu romské rodiny ve Vítkově, pochody neonacistů v Krupce, Ústí nad Labem či Přerově), což mělo za následek odchod několika stovek Romů do zahraničí, především do Kanady. Konec měsíce května a června byl zaplněn napjatou předvolební kampaní do nadcházejících evropských voleb a také koncem českého předsednictví, které bylo některými zahraničními deníky kritizováno – Le Figaro: *Končí tak, jak chaoticky začalo* či The Financial Times: *Nezapomenutelné předsednictví České republiky na kyslíkovém přístroji*.

2. Metodologie

Hned v úvodu kapitoly věnující se metodologii práce je třeba zmínit dva jevy, které souvisí s obsahem i formátem studovaného materiálu. Základní materiál celé studie tvoří novinové příspěvky, a je tedy třeba zmínit výhody, ale také úskalí, které s sebou přináší analýza tohoto typu dokumentů. Druhým významným bodem je samotný jazyk dokumentů, tedy anglický. Proto se úvod této kapitoly bude věnovat také teorii překladu a jeho problematice, neboť „*zamyšlení nad problémy překladu nás může učinit citlivějšími ke skutečnému smyslu výpovědi*“ (Disman, 2002: 327).

Bude představena kvalitativní metoda, pomocí které budou data analyzována. V další podkapitole bude nastíněna strategie celého výzkumu, a to od samotného definování kritérií k výběru materiálu až po způsob jeho zpracování, na které již bude navazovat samostatná kapitola věnující se analýze.

2.1 Teorie překladu a studium dokumentů

Na úvod bych vedle problematiky překladu a analýzy dokumentů upozornila ještě na jeden důležitý prvek každého textu, a tím je kontext. Ve spojitosti s ním hraje důležitou roli především zkušenost. „*Horizonty textu se totiž vyjevují na pozadí dříve poznaného, známého, ale současně jsou zdrojem anticipace čtenáře v procesu jeho konkretizace textu.*“ (Lepilová, 2008: 19) Hodnota textu je pak pevněji spojena s hodnotícím subjektem u kvalitativního přístupu, než kvantitativního.

2.1.1 Problematika překladu

Prvním ze zmiňovaných problémů představuje samotný překlad cizojazyčného textu (v případě této analýzy jde o překlad z anglického jazyka). Vedle jazykových problémů se setkáváme s řadou mimojazykových překážek překladu. Jednou z nich je odlišná kultura a kulturní vzorce, které jsou sdílené jen uvnitř určité společnosti. „*V překladu cizojazyčného textu se překrývají obvykle kultury (domácí a cizí).*“ (Lepilová, 2008: 19) Disman (2002) nazývá překladatele cizincem, který se snaží do nové kultury proniknout. Musí přijmout vzorce nové kultury a převést je do jeho původní kultury. Dále lze do skupiny mimojazykových překážek přiřadit například i „*rozdíly sociálních*

institucích“ (Šabršula, 2007: 11). Druhým typem jsou pak jazykové překážky. Problematiku překladu lze tedy vyjádřit ve třech rovinách: gramatiky, slovníku a rozdílů v kulturním kontextu. Dle Dismana je to právě kvalitativní výzkum, který „je svojí podstatou imunní proti chybné interpretaci při konfrontaci odlišných kultur v rámci překladu.“ (Disman, 2002: 359). Snaha podat co nejuvěrohodnější obraz České republiky byla jedním z faktorů, které mě vedly k výběru kvalitativního přístupu jako základní metody pro analýzu příspěvků týdeníku *The Economist*.

2.1.2 Analýza dokumentů

V kvalitativních i kvantitativních metodách se často objevují jako primární prameny různé typy dokumentů. Lze klasifikovat několik typů dokumentů, mezi ně patří například tzv. veřejné dokumenty, žurnalistické příspěvky, soukromé dokumenty apod. (Hendl, 2005) Stranou pak stojí odborné publikace, které mají specifický charakter a zůstávají mimo tento výčet.

Analýza novinových příspěvků s sebou přináší na rozdíl od jiných výzkumných procesů řadu výhod: umožňuje analyzovat jazyk a slova, dokumenty jsou snadno dosažitelné bez ohledu na dobu. Naproti tomu lze vysledovat také mnoho nedostatků: materiál může být nekompletní (chráněné informace nejsou k dispozici) a také nemusí být přesný a autentický. (Hendl, 2005)

V případě této studie bude pozornost primárně věnována zpravodajským příspěvkům, a je tedy třeba mít na paměti, že jednotlivé odkazy nelze vždy považovat za zpravodajsky spolehlivé, především v případech, kdy se objevují kvalitativní, hodnotící stanoviska autorů. Na tyto prvky bude v průběhu práce upozorněno. K článkům je nutné přistupovat „ve vztahu k tomu, co představují a k jakému účelu se používají“ (Silverman, 2005: 140).

2. 2 Kvalitativní přístup

Danou problematiku budu analyzovat na základě kvalitativního přístupu. Kvantitativní metoda bude sloužit k prvotnímu sběru materiálu, jeho organizaci a zachycení vývoje v čase. Součástí této podkapitoly je především představit výhody

kvalitativní metody a na jejich základě odůvodnit její výběr. Nicméně je třeba také zmínit úskalí, které přináší.

Pozice kvalitativního přístupu není mezi odborníky ještě zcela vyhraněna. Často je považován jen za „*pouhý doplněk tradičních výzkumných strategií*“ (Hendl, 2005: 49). Při jeho samotném definování se například Strauss pouze vymezuje vůči kvantitativnímu výzkumu a chápe jej jako „*jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace*“ (Strauss, 1999: 10) a Disman jej popisuje jako „*nenumerické šetření a interpretace sociální reality*“ (Disman, 2002: 285).

Na druhém pólu stojí zastánci kvalitativního výzkumu jako samostatného specifického přístupu, zcela nezávislého na kvantitativním. Metodolog Creswell (1998, cit. in Hendl, 2005: 50) definuje kvalitativní přístup následovně: „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů...*“ Odborníci¹⁹ se shodují, že hlavním cílem kvalitativního přístupu je odkrýt daný problém ve všech dostupných dimenzích: „*Výzkumník se snaží získat integrovaný pohled na předmět studie, na jeho kontextovou logiku, na explicitní a implicitní pravidla, která fungují v dané oblasti.*“ (Hendl, 2005: 52) Snaží se jej objasnit, nalézt „*struktury, pravidelnosti, které v nich existují*“ (Disman, 2002: 287).

Tento přístup je vhodný pro analýzu menšího počtu dat, která jsou induktivně zpracovávána. Tím nedochází k jejich přílišné transformaci, jako tomu je u kvantitativního výzkumu, a přináší se tak věrohodnější pohled. „*Kvalitativní výzkum může minimalizovat mnohá zkreslení snáže, než výzkum kvantitativní. Data nejsou sešněrována do korzetu předem připravených kategorií a hypotéz. Data v kvalitativním výzkumu procházejí mnohem menším počtem transformací. Kvalitativní výzkum má tedy větší naději předejít kontaminaci dat výzkumem samotným, a tuto přednost si střeží*“ (Disman, 2002: 298). Naproti tomu si však výzkum zachovává svou specifickou a je těžké jej vícekrát opakovat – dosahuje tedy nízké reliability.

K výše zmíněným kritikám (druhořadá metodologie a nízká reliability) je navíc zmiňována otázka flexibility. Jak říká Disman „*je velice těžké určit předem, které*

¹⁹ Disman (2002), Hendl (2005), Strauss (1999), Silverman (2005), Barbourová (2008).

proměnné jsou relevantní“ (Disman, 2002: 290). Proto je plán výzkumu pružný a dochází k jeho úpravám na základě právě získaných informací. Právě to bývá dle Silvermana „*předmětem kritiky ve smyslu nedostatku struktury. Naopak „zafixovanost“ dává výzkumu strukturu*“ (Silverman, 2005: 14).

Kvalitativní výzkum se tedy zaměřuje na hloubkovou analýzu jednotlivých případů. Cílem je odkrýt celkový charakter problematiky. Při analýze se preferují tzv. kvalitativní data (slova a obrazy), významy a induktivní výzkum (Silverman, 2005).

2. 3 Vymezení materiálu a jeho zpracování

Primárním materiálem analýzy jsou články týdeníku *The Economist*, které byly publikovány v období od vstupu České republiky do Evropské unie (1. května 2004) do konce českého předsednictví v Radě EU (30. června 2009)²⁰. Toto období bylo vybráno z několika důvodů. Zaprvé vstup a samotné předsednictví jsou významnými událostmi v působení České republiky v Evropské unii. Zadruhé, počet článků za toto období věnující se České republice čítá 65 příspěvků (viz příloha č. 2), z nichž se 20 tematicky věnuje pouze České republice. Jde tedy o množství, které je schopné bakalářská práce pokrýt. Zároveň léta 2004 – 2009 byla bohatá na významné události.

Příspěvky byly vybrány ze sekce *Europe*. Ta zastupuje široké spektrum informací o vývoji nejen jednotlivých národních politik, ale i ekonomik, přes informace o Evropské unii až po různé kuriozity, specifika jednotlivých zemí kontinentální Evropy. Poslední část této sekce tvoří i sloupek *Charlemagne*²¹, který se speciálně věnuje problematice evropské integrace. Jde tedy o ucelený pohled na současný vývoj v evropských zemích.

Při analýze článků budou užity analytické postupy, kdy jednotlivé údaje budou pečlivě rozebrány a pojmenovány, dojde tedy k jejich konceptualizaci. „*Rozebráním a konceptualizací máme na mysli rozbor pozorování, věty nebo odstavce a přidělení jména – něčeho, co bude zastávat nebo reprezentovat tento jev – každému samotnému případu, myšlence nebo události.*“ (Strauss, 1999: 44) V druhém kroku, tzv.

²⁰ Tedy od čísla 8373 do čísla 8637.

²¹ Podle francouzského vládce v 9. století, mezi jehož cíle patřilo také sjednocení Evropy pod společné císařství.

kategorizaci, dojde k rozdělení údajů dle podobností do jednotlivých uskupení (kategorií). Následně již budou zkoumány vztahy mezi jednotlivými pojmy i samotnými kategoriemi. Na údaje bude nahlíženo ve čtyřech rovinách: chronologicky (s cílem zachycení procesu změny), kontextově (začlenění údajů do určitých kontextů), komparačně (rozdělení údajů na rozdílné soubory a jejich komparace) a důsledkově (s cílem zjištění důsledků) (Silverman, 2005). Celková analýza bude tedy obsahovat tři základní složky: pozorování údajů, jejich analytickou studii a vyvození závěrů.

3. Analýza mediálního obrazu

Následující kapitola se bude věnovat obrazu České republiky v týdeníku *The Economist* ve třech hlavních rovinách. První rovinou bude národní kontext, tedy události, které se odehrály a jejichž dopad byl, či stále je především na domácí úrovni. Dále bude analyzován obraz České republiky v evropském měřítku a na závěr v mezinárodním kontextu, především v bilaterálním vztahu ke Spojeným státům americkým a Ruské federaci.

Jsem si vědoma, že může dojít k prolínání jednotlivých rovin i témat a že je možné nalézt i jiná uspořádání. Mým cílem bylo vytvořit tematicky i obsahově vyvážené kapitoly, mezi nimiž by existoval součinný vztah. V tomto případě jde o obraz České republiky ve víceúrovňovém měřítku. Bude tedy sledován vývoj mediálního obrazu České republiky v čase, neboť v dlouhodobém časovém horizontu je možné lépe sledovat postupnou evoluci tématu a dopad případných změn.

Ještě před samotnou analýzou bych ráda zmínila dva fenomény: kvantitativní vývoj příspěvků a všeobecnou strukturu článků týdeníku *The Economist*. Průměr příspěvků na rok dosáhl čísla 11 (viz příloha č. 2). Tento průměr byl překonán především ve třech obdobích, a to v roce 2004 a 2008 a první polovině roku 2009. Roku 2004 Česká republika spolu s dalšími devíti státy vstoupila do Evropské unie a stoupl tak zájem o události v těchto zemích. Rok 2008 byl významným především otevřením otázky radarové základny v České republice. U první poloviny roku 2009 je nárůst příspěvků spojen především s českým předsednictvím v Radě Evropské unie a pádem české vlády.

Každý článek je rozdílné velikosti a délky, nicméně příspěvky jsou charakteristické stejným formátem: „jasný začátek, který je vytvořen vyčnívajícím titulkem a zakončen šedou linkou a malým černým čtvercem, který je umístěný vpravo²²“ (Terry, 1998: 165). Je třeba ještě upozornit, že úvodní hlavička obsahuje dva titulky, přičemž oba přibližují obsah článku, nicméně druhý (daleko výraznější) je „význačnější svou silnou vazbou na obrazný jazyk, zahrnující idiomatická spojení, metaforu, či kulturní narážky“ (Bowker, 2005: 24). Po obsahové stránce každý článek „referuje o několika nových událostech, přičemž vyvažuje mezi analýzou a interpretací

²² Umístění toho čtverce není náhodné. Dle Terryho symbolizuje vizuální zakončení textu a jeho pozice je ve shodě se čtením zleva doprava.

zprávy“ (Moore, 2006: 357). Dle Moora jsou v textech zakomponovány tři prvky: „*názory týdeníku The Economist, jako například komentáře, názory, předvídání budoucnosti, dále vyjádření jiných (proslovy atd.) a na konec základní údaje, tzv. background události*“ (Moore, 2006: 358). Zároveň připouští, že články týdeníku jsou vystavěny na typických rétorických strategiích. „*V textu se často objevuje úvodní rámeček a závěr, mezi nimiž je často prvek překvapení.*“ (Moore, 2006: 361). Úvodní část popisuje Moore jako neočekávaný a zvláštní postřeh, či otázku k dané problematice. Následná část s sebou přináší několik možných prvků od kulminace příběhu, přes jeho peripetie až po různá očekávání. Závěr pak stejně jako v rétorických proslovech představuje vyvrcholení článku v morálním ponaučení, retrospekci, nebo také někdy zůstává zakódován.

3. 1 Mediální obraz domácí situace v České republice

Při zobrazování domácí scény hraje historie důležitou roli. Je na ni kladen důraz a je často srovnávána se současností. Prvky z české minulosti jsou umisťovány v úvodní části článků, a potvrzují tak rétorickou strategii článků týdeníku *The Economist*. Za výchozí bod tedy považuji analýzu mediálního obrazu české (československé)²³ historie. Ta bude doplněna analýzou mediálního obrazu politických krizí a stran, které v nich představují hlavního aktéra. Obraz srovnání minulosti a současnosti lze také v týdeníku *The Economist* personalizovat ve srovnání dvou prezidentů Václava Havla a Václava Klause. Celá kapitola bude zakončena problematikou extremismu, souvislosti, s níž je Česká republika na stránkách týdeníku často spojována.

3.1.1 Česká historie a její mediální obraz

Na úvod je třeba zmínit, že obraz české minulosti uchovává na stránkách týdeníku konsistentní obraz a nejsou zde výrazné rozdíly. Průběžně jsou zobrazovány tři významné historické momenty 20. století: německé obsazení a následný odsun

²³ V rámci práce budu používat termíny česká minulost, česká historie s cílem zachování jednotného názvu v celé práci a nematení čtenáře, i když si uvědomuji důležitost současti slovenské historie v průběhu 20. století.

sudetských Němců, doba komunismu a sametová revoluce, coby symbol přechodu k demokracii.

3.1.1.1 Německá okupace a odsun sudetských Němců

Otázka německé okupace v letech 1938 – 1945 a následný odsun sudetských Němců je ve spojení s Československem prezentována stále jako konfliktní. Redaktoři týdeníku v článku *Kdo je šílenec?* (8436, 23. 7. 2005) nazvali tuto problematiku jako „jednu z velkých strnulých otázek střední Evropy“. Německo v této souvislosti zachovává obraz dobyvatele, který je zodpovědný za zničení Československa: „Nacisté přišpendlili zbytek země, poté co se zmocnili Sudet v roce 1938“ (8376, *Co je v jeho jménu?*, 22. 5. 2004,), „nacistické roztrhání Československa“ (8622, *Záblesk denního světla*, 14. 3. 2009), či „mnoho Němců podporovalo Hitlera, a tím přispěli k destrukci předválečného Československa“ (8436, *Kdo je šílenec?*, 23. 7. 2005).

Konflikt zůstává aktuální i v současnosti a vyvolává rozporná stanoviska ze strany Německa i České republiky. Dle autorů chápe česká společnost odsun jako „brutální a nespravedlivý, nicméně bylo to nutné“ (číslo 8436, *Kdo je šílenec?*, 23. 7. 2005). Německo naopak je na stránkách týdeníku zobrazováno jako kritik Česka, když u příležitosti 50. výročí Unie odsunutých Němců „vystavělo oficiální pomník, který označuje viníky jejich vyhnání [sudetských Němců] a může rozčítit polskou a českou vládu“ (8553, *Připomenutí minulosti*, 3. 11. 2007). Snaha o kompenzaci ze strany Jiřího Paroubka roku 2005 pro Němce, kteří se postavili nacismu, je redaktory týdeníku interpretována jako příčina sporu mezi prezidentem a premiérem, kterému se bude věnovat jedna z následujících podkapitol.

3.1.1.2 Doba komunismu

Autoři článku *Historické lekce, úspěšně složené a propadlé* (8441, 27. 8. 2005) se zaměřují na komunistickou dobu a zobrazují, že Češi se upínají ke dvěma historickým momentům – roku 1948, kdy došlo k uchopení moci komunisty a roku 1968, kdy se odehrála invaze vojsk Varšavské smlouvy. Obraz České republiky v kontextu těchto historických událostí je možné srovnat, a činí tak i týdeník *The Economist*. Obě události jsou prezentovány jako ilegální a Československo opět sehrává úlohu podmaněného „sovětská invaze rozdrtila československé Pražské jaro“ (8441, *Historické lekce, úspěšně složené a propadlé*, 27. 8. 2005).

I když obě události zůstávají negativními prvky v obrazu české historie, tak v jejich srovnání je „puč“ roku 1948, jak jej nazývá *The Economist*, horší: „*Události roku 48, byly daleko horší: stovky politických exekucí, zničení soukromého zemědělství... kompletní transformace v satelit Sovětského svazu.*“ (8441, *Historické lekce, úspěšně složené a propadlé*, 27. 8. 2005) Na druhou stranu události roku 1948 nesly širokou podporu. Pražské jaro má obraz dvojznačného charakteru – na jedné straně je to oslava, která je prezentována postavou Milana Kundery, ale na druhé straně je zmíněn skepticismus Václava Havla. Dále se objevuje kritika, že česká společnost nebyla tak rezistentní jako Poláci (8441, *Historické lekce, úspěšně složené a propadlé*, 27. 8. 2005).

Všeobecně je doba komunismu zobrazována s důrazem na prvky totalitního systému²⁴ – nátlak: „*ničení tajnou policií*“ (8485, *Lidový tanec v oblecích*, 8. 7. 2006), „*nedobrovolní členové Varšavského paktu vedeného Sovětským svazem*“ (8575, *Překreslení Přístupového akčního plánu v Evropě*, 12. 4. 2008). Druhým prvkem, který *The Economist* v této souvislosti interpretuje, je spolupráce s komunisty ze strachu, který je přítomen v celé společnosti. Týdeník jej popisuje na příkladu církví: „*Církvě ve východní Evropě byly perzekuované a totalitarismus vytlačoval jakékoliv hrdinství. A vyvstává otázka jejich spolupráce s komunisty.*“ (8520, *Rozrušený bůh*, 17. 3. 2007)

České republice je připisován pragmatický přístup. Tento pohled je dáván v souvislosti s proruskou orientací prezidenta Václava Klause a zahraniční návštěvou ruského prezidenta Vladimíra Putina roku 2006, při které Putin přiznal morální odpovědnost za invazi vojsk Varšavské smlouvy. V případě srovnání je český přístup otevřeného dialogu popisován jako zcela kontrastní k tomu polskému, který zůstává „*chladným*“ (8467, *Půvabné obrázky*, 4. 3. 2006).

3.1.1.3 Rok 1989 a přechod k demokracii

Rok 1989 a následná léta jsou vyobrazována jako léta prosperity a ekonomického růstu, zařazení do mezinárodních struktur (Visegrádská skupina), ale také léta změn ve společnosti. „*Komunismus zahynul v sametové revoluci.*“ (8629, *Kanada, konec cesty*, 2. 5. 2009) Ústřední roli zde hraje osoba Václava Havla, se kterým je spojován „*úspěšný příběh České republiky ve střední Evropě ... silná ekonomika a relativně spolehlivá byrokracie*“ (8624, *Topolánek sražen*, 28. 3. 2009).

²⁴ Tyto prvky u nacistického režimu, který byl totalitním systémem na českém území v letech 1939 - 1945, nebyly v týdeníku zmiňovány.

Tento pozitivní obraz zůstává i po rozdělení Československa, které je chápáno jako „*jeho pokojný zánik*“ (8376, *Co je v jeho jménu?*, 22. 5. 2004). Při srovnání rozdělených republik je český model viděn jako „vítězný“ a je nazýván modelem rozvážnosti (8416, *Grossovy poklesky*, 5. 3. 2005). Naproti tomu Slováci směřují „*k autoritářskému režimu neobratného Vladimíra Mečiara*“ (tamtéž).

Nicméně tento pohled se mění v průběhu 90. let a obraz onoho nemotorného získávají právě Češi, kteří „*ztratili tajemství dobré vlády a Slováci jej našli*“ (8416, *Grossovy poklesky*, 5. 3. 2005). Tento stav přibližují i jiné výrazy: kolaps, bratříčkování, cynismus. Jako viníci jsou označeni zjištění politici a samolibá veřejnost (tamtéž) a postkomunistické uchvácení společnosti konzumerismem (8387, *Bláznivá koupě*, 7. 8. 2004).

Obraz České republiky v novodobé historii je spojován se dvěma totalitními režimy, v nichž Česká republika zaujímá pozici pokořeného. Vyrovnání se s minulostí zůstává pro českou společnost stále komplikovaným bodem (odsun sudetských Němců, doba komunismu). Naproti tomu na počátku 90. let získává Česká republika obraz modelového příkladu přechodu k demokracii. Tento obraz se postupně proměňuje v úpadek demokracie, které se bude věnovat následující text.

3.1.2 Politická situace

Zatímco v textech z let 2004 – 2009 je počátek 90. let vyobrazen s četnými pozitivními superlativy, tak současná česká politická scéna je kritizována a tato kritika se postupně zintenzivňuje. Na politickou scénu bude nahlíženo chronologickým přístupem ve dvou rovinách – národní vládní reprezentace a politických stran. Domácí politice se věnují články v týdeníku hlavně v letech 2005 – 2007, a pak částečně v první polovině roku 2009. Tento stav je spojen především s vyostřením vztahu prezidenta a premiéra, kterému bude také věnována pozornost. V letech 2008 – 2009 tuto stinnou stránku české politické scény upozadila otázka radarové základny.

3.1.2.1 Vládní krize

Obraz vládní reprezentace upozorňuje na negativní události ve vývoji české politiky, kterými jsou především pády vlád. K jejich popisu jsou užívány ironické prvky: „*Být premiérem ve střední Evropě zůstává riskantním zaměstnáním*“ (8390,

Otáčející se dveře, 28. 8. 2004) a „vlády zde vzácně fungují“ (8416, *Grossovy poklesky*, 5. 3. 2005). Prvním příkladem je demise Vladimíra Špidly (8382, *Ještě jedna defenestrace*, 3. 7. 2004) a následná aféra s financováním bytu a demise jeho následníka Stanislava Grosse.

Hned v začátku je pohled na novou Grossovu vládu skeptický „*slabá vláda, která může brzy padnout*“ (8708, *Sklízení unijní úrody*, 8. 1. 2005). Tematicke nevyjasněného financování Grossovy bytu se redaktoři věnují v příspěvku *Grossovy přestupky* (8416, 5. 3. 2005) a vrací s k ní v článku *Klaus vs. Gross* (8421, 9. 4. 2005), kdy tento skandál ironicky nazývají „*malicherným*“, neboť jak dále poznamenávají, Gross nenese celou vinu za danou situaci. Ta je zhoršována rozhádaností mezi koaličními partnery, kvůli kterým post premiéra opustil i Vladimír Špidla. Tento obraz přetrvává i v roce 2006: „*Česká republika, která má tři handrkující se pravicové parlamentní strany... a vládu, která není ani efektivní, ani konzistentní, je zaplavena skandály.*“ (8462, *Stranické hry*, 28. 1. 2006) Prostřednictvím interpretace činů jednotlivých politiků i politických stran konstruuje týdeník obraz nedostatečně vyzrálé politické kultury v České republice.

Pozornost je pak české politické scéně znovu věnována až s poslaneckými volbami roku 2006, které skončily patem. Článek *Vítězství, dalo by se říct* (8481, 10. 6. 2006) prezentuje názory Paroubka o nečisté hře, kdy kritizuje Kubiceho zprávu a mluví o puči a korupci. Následné příspěvky z roku 2006 upozorňují na plynoucí čas a přetrvávající neschopnost vytvořit vládu. „*Politická slabost a fragmentovaný politický systém, který není schopný vytvořit možnou vládu ... nepochopitelná situace na mrtvém bodě.*“ (8487, *Tkaničková překážka*, 22. 7. 2006) „*Zběhnutí levicových stran, které blokuje vytvoření vlády.*“ (8485, *Lidový tanec v oblecích*, 8. 7. 2006) Tento obraz neschopnosti dialogu se ještě zesiluje při vyslovení nedůvěry vládě sestavené Mirkem Topolánkem v říjnu roku 2006 „*další kolo hašteření*“ (8499, *Stíny nad srdcem Evropy*, 14. 10. 2006), „*hrozná politika uvízlá na mrtvém bodě*“ (8504, *Nespolečná měna*, 18. 11. 2006). Nicméně v kontextu střední Evropy nejde o ojedinělý případ. Stejně tak země jako Slovensko, Maďarsko, či Polsko jsou považovány za zmítané politickou nestabilitou: „*Maďarsko volá po nové vládě ... Slovensko a Polsko mají koalice s příměsí extremistických populistických stran.*“ (8487, *Tkaničková překážka*, 22. 7. 2006)

Zájem o politickou paralýzu a především její kritika pokračuje i v roce 2007. Článek *Někdo odpovědný, konečně* (8513, 27. 1. 2007) na jedné straně informuje o vyjádření důvěry vládě Mirka Topolánka v lednu 2009, na druhou stranu upozorňuje na její nestabilitu a nečistou hru při jejím sestavování „*křehká vláda ... díky dvou přeběhlíkům, ... což vyvolává spekulace v pražských hospodách*“. Také vláda je ostře nazvána „*šedou partou se zápachem špinavosti*“. Tento negativní pohled vyrovnává, tak trochu ironicky, upozornění „*na přítomnost Karla Schwarzenberga, důvtipného habsburského aristokrata, ve vládě*“.

Výraznější zájem o českou politickou scénu lze zaznamenat až v březnu 2009, kdy byla Topolánkově vládě vyjádřena nedůvěra. Článek *Topolánek sražen* (8624, 28. 3. 2009) lze považovat za změnu způsobu zobrazování české politické scény. Redaktoři se v něm již nezabývají příčinami pádu vlády a jejím budoucím vývojem, ale zaměřují se na analyzování vlivu pádu vlády pro evropský kontext, neboť jde o období, kdy Česká republika předsedala Radě Evropské unie. „*Topolánkova koalice ztratila důvěru v českém parlamentu poté, co rebelové spojili své síly s opoziční sociální demokracií. Nyní byla moc přesunuta do rukou Václava Klause...*“ Důležitou roli začíná sehrávat osoba Václava Klause, který, jak později poukáží, je zobrazován jako „*zuřivý*“ eurospektik. I když je po pádu vlády situace vládní krize připomínána jen zřídka, tak s sebou přináší negativní konotace „*lokální krátkozrakost českých politiků ... technokratická vláda vedená statistikem Janem Fischerem*“ (8626, *Přesycení vůdci*, 11. 4. 2009).

Týdeník *The Economist* klade při výběru událostí z české politické scény důraz na negativní zpravodajské hodnoty. Vytváří tak obraz České republiky jako politicky nestabilní země s nedostatečnou politickou kulturou (politici neschopní dialogu, korupce, přeběhlíci atd.). Tento pohled je navíc zesílen vyostřením vztahů mezi premiérem a prezidentem.

3.1.2.2 Prezident versus premiér

Jako další prvek nestability české politické scény v letech 2004 – 2009 je zobrazován permanentní spor prezidenta a premiéra, tedy konflikt prezidenta Václava Klause se všemi soudobými premiéry – tj. Stanislavem Grossem, Jiřím Paroubkem i Mirkem Topolánkem. Vztah mezi premiérem a prezidentem se zhoršil po aféře

s financováním bytu Stanislava Grosse, kdy prezident Václav Klaus odmítl rezignaci čtyř ministrů z Grossovy vlády, kteří tímto gestem protestovali proti nevyjasnění situace ze strany premiéra. Článek *Klaus vs. Gross* vytváří obraz Václava Klause jako intrikána, který má „taktické důvody“. „Slabá koalice poskytuje prezidentovi posílení pravomocí coby prezident. Klaus je tak jediným šéfem.“ (8421, 9. 4. 2005) Navíc je zde Václav Klaus zobrazován jako tyran, který chce dosáhnout svého cíle: „Klaus pokračoval ve snažení tyranizovat Grosse, když po něm požadoval vyjádření důvěry [parlamentu].“ Autoři dále pokračují ve svých úvahách: jestliže by premiér Gross odstoupil, naskytlo by se tak široké pole působnosti pro prezidenta Klause, což „je hrozivý úspěch pro prezidenta, který není volen přímo.“ Již tento první konflikt je zobrazován jako obava přesunu moci do rukou prezidenta a strach o stav demokracii v Česku.

Druhý konflikt, tentokrát s premiérem Jiřím Paroubkem, je připomínán na dvou příkladech, a to při rozhodnutí o zásahu proti účastníkům na technoparty CzechTek a v otázce udělení kompenzací Němcům, kteří se aktivně postavili proti nacismu. V případě CzechTeku autoři ironicky poukazují na kontrast, kdy prezident podporuje účastníky, ale „nikdy neukázal sebemenší soucit s mladou, vlasatou kulturou, která ráda užívá drogy“. Článek *Kopající buřiči* (8439, 13. 8. 2005) přináší myšlenku, že jde spíš o snahu „klást překážky středolevicové vládě, přesněji panu Paroubkovi“. V případě kompenzací antinacistickým Němcům je spor prezentován na bázi osobního osočování v rozdílném názoru na danou problematiku (číslo 8436, *Kdo je šílenec?*, 23. 7. 2005).

Obrat v pozici prezidenta nepřichází při vykreslování sporu ani roku 2006 po vítězství strany, kterou sám zakládal, tedy ODS, do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Naopak, autoři popisují, že jeho pozice je daleko kritičtější než k ČSSD. Dokladem toho může být obraz, které přinášejí články věnující se povolební situaci. Několikrát je přímo zmíněno, že Václav Klaus „nemá rád pana Topolánka“ (8481, *Vítězství, dalo by se říct*, 10. 6. 2006 a 8494, *Nikdo lepší*, 9. 9. 2006), což v případě Jiřího Paroubka, ani Stanislava Grosse nebylo takto explicitně vyjádřeno. Zároveň lze pozorovat, že toto napětí roste. Je to možné vidět na srovnání vztahu Klaus – Paroubek a Klaus – Topolánek. V článku *Kdo je šílenec?* a *Kopající buřiči* se staví proti Jiřímu Paroubkovi, jak bylo ukázáno, nicméně ve vztahu k Mirku Topolánkovi je daleko kontroverznější: „Ale pan Klaus, který nemá rád pana Topolánka, by možná raději dal šanci někomu jinému z ODS při sestavování vlády.“ (8494, *Nikdo lepší*, 9. 9. 2006) Silné osobní antipatie ze strany prezidenta jsou vidět i na faktu, že raději

preferuje Topolánkovy rivaly: „*Nové volby by mohli jeho [Topolánkovým] rivalům (kteří jsou podporováni Klausem) dát šanci k protiúderu.*“ (8513, *Někdo odpovědný, konečně*, 27. 1. 2007) Takto je tedy vystupňováno napětí mezi prezidentem a premiérem i po vyjádření důvěry Topolánkově vládě.

Po pádu vlády ztrácí *The Economist* zájem o tento souboj a důraz je kladen na pozici prezidenta v systému, tedy přesněji posílení jeho moci: „*Nyní je moc opravdu přesunuta do rukou Klause*“ (8624, *Topolánek sražen*, 28. 3. 2009), a obava spojená s touto změnou je směřována spíše na evropskou úroveň, kde získává Klaus obraz „zuřivého“ euroskeptika. Václav Klaus je nazýván „*intrikánem, který široce vydělal na pádu Topolánkovy vlády*“ (8626, *Přesycení vůdci*, 11. 4. 2009). Vláda Jana Fischera již zůstává bez většího zájmu a její obraz se redukuje jen na konstatování, že „*tato vláda zabrání možnosti, aby Klaus jmenoval někoho, kdo by sdílel jeho zuřivý euroskepticismus a kdo by zdemoloval české předsednictví*“ (tamtéž).

V konfliktu prezidenta a premiéra je jasně zobrazován jako původce sporu prezident Václav Klaus, jehož cílem je dle redaktorů posílení moci. Ti vyjadřují k tomuto vývoji obavy, které zesilují především v kontextu Evropské unie, respektive Klausova euroskepticismu.

3.1.2.3 *Stranický systém a politické strany*

O stranický systém a samotné politické strany je kontextu České republiky zájem do poslaneckých voleb roku 2006 (částečně, i když již v menším měřítku, se týdeník věnuje i povolební situaci), neboť se do popředí dostávají jiná témata jako otázka radarové základny, či český euroskepticismus. Významnou roli při celkovém vykreslení českého stranického systému hraje komunistická strana. Zaprvé je připomínáno, že po pádu komunismu neprošla „reflexí“ jako jiné komunistické strany²⁵, a je zdůrazněna její antisystémová pozice. Příkladem je užití adjektiv, které ji doplňují: „*nereformovaná, populistická, protestní, nedemokratická*“ (8374, *Když populismus přetrumfne socialismus*, 8. 5. 2004 a 8380, *Populisté, hola hou*, 19. 6. 2004). Druhým je obraz silného ostrakismu zbylých politických stran i prezidenta, jehož důkazem jsou výrazy jako „*pohrdání, vyhýbání se, stranění se*“, či „*vyděděnecký status padne komunistům*“ (8382, *Ještě jedna defenestrace*, 3. 7. 2004).

²⁵ Příkladem může být podle týdeníku Komunistická strana Slovenska, která je přejmenována na Stranu demokratické levice a zřekla se idejí stalinismu.

The Economist nabádá Čechy, že je třeba najít cestu z tohoto „zmrzlého konfliktu s komunisty“ (tamtéž), a zdůrazňuje relativně silný mandát komunistické strany v poslanecké sněmovně a v Evropském parlamentu (tamtéž). Dále nabízí možné řešení, a to sblížení s ČSSD, pro kterou by to bylo i řešením vládní krize za Stanislava Grosse. Tato myšlenka je několikrát opakována (příkladem mohou být články *Populisté, hola hou; Grosseovy poklesky; Klaus vs. Gross: „spojení komunistů do aliance“* či *„oteřená spolupráce [s komunisty] by byla velkým krokem“*). Otázka pozice komunistů v systému a jejich možné přiblížení se ČSSD se objevuje v době vlády sociální demokracie. Po volbách roku 2006 prosazuje týdeník myšlenku velké koalice ODS a ČSSD.

Kromě komunistické strany je dále kritizována nesourodost pravicového spektra: „Vezměte si příklad České republiky, kde se handrkují tři středopravicové parlamentní strany. Dvě z nich řídí koalici se středolevou sociální demokracií. Třetí a největší, občanští demokraté, jsou hlavní opoziční strana po boku nereformovaných komunistů.“ (8462, *Stranické hry*, 28. 1. 2006) Ke kritice komunistické straně se postupně připojuje i kritika ODS, a to především ve vztahu k Evropské unii „Komplikovaným případem je i příklad České republiky, kde dvě hlavní opoziční strany občanští demokraté a komunisté, mají silné euroskeptické politické frakce.“ (8708, *Sklízení unijní úrody*, 8. 1. 2005) Následné volby do poslanecké sněmovny, které zanechaly patovou situaci, nabízí redaktorům prostor pro další úvahy o jejím řešení. Možnost spatřují především ve spolupráci napříč politickým spektrem.

Obraz stranického systému a politických stran s sebou nese dva významné prvky. Prvním je postavení stran a jejich vývoj uvnitř systému. Na počátku studovaného období je to komunistická strana, která je kritizována a jako jediná prezentována coby vnitřně vyloučená ze systému. Postupně je kritika spojována také s ODS, a to hlavně pro její euroskeptickou orientaci. Druhým významným elementem je pak návrh dialogu a ukončení rozbíhů ve formě spolupráce napříč politickým spektrem, včetně „začlenění“ komunistické strany do systému.

3.1.2.4 Václav Havel versus Václav Klaus

Jak jsme mohli vidět, kontrast mezi obrazem minulosti a současnosti je zřejmý: optimistický obraz počátku české demokracie s kladnými vyhlídkami do budoucnosti se mění v kritiku nestabilní politické scény. Stejně tak se *The Economist* zaměřuje na

vykreslení prezidentů Václava Havla a Václava Klause, kteří pro něj jednotlivá období představují.

Havel je připomínán spíše jako „bývalý disident, spisovatel, autor divadelních her“ (8624, *Topolánek sražen*, 28. 3. 1986 a 8544, *Češi s pár kamarády*, 1. 9. 2007) a až poté jako první postkomunistický prezident České republiky. Je také zmíněno jeho heslo „pravda a láska“. Jde tedy o obraz jeho disidentské minulosti, na kterou je pohlíženo s úctou „postkomunističtí lídři byli mezinárodně známé osobnosti jako Lech Walesa z Polska Václav Havel z České republiky, kteří zůstávají světově populární“ (8534, *Doktor kdo?*, 23. 6. 2007). *The Economist* připouští, že Václav Havel, jako první postkomunistický prezident, ovlivnil prezentaci role prezidenta, která je spíše symbolická, ceremoniální. „Češi vidí své prezidenty jako filozofující krále, jejichž silné názory nemívají konkrétní aplikace pro každodenní život.“ (8596, *Kacířští Češi*, 6. 9. 2008)

Oproti tomu zcela kontrastní obraz vytváří u prezidenta Václava Klause. Ten je prezentována jako „intrikán“ (8626, *Přesycení vůdci*, 11. 4. 2009), „populista, skeptik klimatických změn“ (8624, *Topolánek sražen*, 28. 3. 2009), „arcikritik Evropské unie“ (8596, *Kacířští Češi*, 6. 9. 2008) a „jeho [Havlův] tvrdohlavý následovník“ (8631, *Ne panika, jen sklíčenosti*, 16. 5. 2009). Navíc je mu připisována jistá váha narcismu: „Klaus se těší z toho, když mluví, ne však, když má poslouchat.“ (8534, *Doktor kdo?*, 23. 6. 2007) Václav Klaus je zde zobrazován jako kritik svého předchůdce pro jeho „elitistickou rozmělněnost“. Zároveň je „otrávený z omezení jeho symbolického úřadu“ a z toho, že žije „ve stínu svého proslulého předchůdce.“ (8436, *Kdo je šílenec?*, 23. 7. 2005) Konfliktním se jeví i vztah k Rusku, jelikož Václav Klaus je podle listu „jeden z největších obdivovatelů prezidenta Putina v zahraničí“, naproti tomu Václav Havel v něm údajně vidí „plížící se diktátorství“ (8467, *Půvabné obrázky*, 4. 3. 2006).

Oba čeští prezidenti jsou týdeníkem *The Economist* zobrazováni v jasně definovaných rolích. V extrémním případě by se dalo říct, že reprezentují dobro a zlo. Zatímco na Václava Havla je pohlíženo s úctou a pokorou, tak Václav Klaus sklízí ostrou kritiku. Stejně tak by se těmito osobami dal personalizovat obraz, který týdeník vytváří o období počátku České republiky a o současném stavu.

3.1.2.5 *Extremismus*

Na závěr kapitoly věnující se obrazu domácí scény České republiky bych ráda upozornila na problematiku extremismu, se kterou je Česká republika výrazněji spojována především od roku 2007. Jde sice o jeho celoevropský nárůst, nicméně Česká republika je zde zmiňována jako „ukázkový“ příklad východní Evropy.

Zatímco v západní Evropě je extremismus spojován s antisemitismem, tak za „viníky ve východní Evropě a Rusku jsou považováni skinheadi, ultranacionalisté a extrémní pravice...V zemích jako Slovensko a Česká republika nejsou přítomny antisemitistické skupiny, ale pravicoví extrémisté (je to revír pravicového extremismu).“ (8411, *Stále s námi?*, 29. 1. 2005) Dále týdeník upozorňuje na fakt, že v zemích jako Česká republika, Rakousko, Francie a dalších devíti státech prý existuje nejvíc rasistických a xenofobiích skupin (8513, *Choulostivý spád*, 27. 1. 2007). Příkladem České republiky je neonacistický pochod Krupkou, podobný incident v Litvínově, nebo útok zápalnou lahví ve Vítkově.

Extremismus je v Česku spojován především s romskou menšinou. V článku *Kanada, domov konec cesty* (8629, 2. 5. 2009) je jako příklad použit útěk Romů do Kanady a srovnání výrazně vyššího počtu českých žadatelů o azyl než Iráčanů či Afghánců. Zároveň však autoři připouští, že situace Romů v Česku je zhoršována jejich segregací, přičemž připomínají příklad Jiřího Čunka a přesídlení vsetínských Romů z centra města.

3.2 *Mediální obraz České republiky v evropském měřítku*

Druhou úrovní analýzy, ve které bude studován mediální obraz České republiky v týdeníku *The Economist*, představuje geografické území Evropy. To je na stránkách týdeníku nejčastěji spojováno s Evropskou unií. Zde je možné vysledovat přetrvávající snahu autorů o rozdělení evropských zemí na západ a východ²⁶. V této části se zaměřím

²⁶ Jako příklad, jakým *The Economist* rozřazuje země, lze uvést text o bezvívzovém vztahu ke Spojeným státům americkým. „Většina Evropanů ze starých členských zemí (bohatší části kontinentu) profituje z bezvívzového styku se Spojenými státy. Mnoho exkomunistických zemí dokázalo svou proamerickou oddanost na bitevním poli. Zatím jen Slovinsko získalo bezvívzový styk s USA.“ (8570, *Stát v linii*, 8. 3. 2008) Druhým příkladem může být rozdílné prezentování prvků politického systému. „Západním Evropanům se to zdá nepochopitelné. Mnoho z nich je zvyklých na přesně definované politické spektrum, ve kterém působí politické strany s několikaletou historií, konzistentní ideologií a masovým členstvím.“

nejprve na obraz České republiky v kontextu zemí střední Evropy, mimo jiné s důrazem na ekonomickou rovinu. Dále se budu věnovat obrazu České republiky v souvislosti s Evropskou unií, jehož součástí budou především dva prvky – euroskepticismus a předsednictví České republiky v Radě Evropské unie.

3.2.1 Obraz České republiky v kontextu střední Evropy²⁷

Při definování regionu střední Evropy užívá *The Economist* pro příslušné země hned několik rozdílných pojmů: postkomunistické země, nové demokracie, visegrádská skupina, nově přistoupivší státy nebo také bývalé sovětské satelity. Na následujících řádcích bude představen obraz střední Evropy tak, jak jej vytváří týdeník *The Economist*, a na jeho základě bude analyzován obraz České republiky v komparaci s ostatními státy střední Evropy.

3.2.1.1 Mediální obraz střední Evropy

Pokud bychom generalizovali obraz střední Evropy²⁸ v evropském kontextu podle sledovaného týdeníku, bylo by možné jej popsat následujícím spojením: nestabilní vlády, ale rostoucí ekonomiky. Příkladem politické nestability je politická krize v roce 2006 spojená s neschopností vytvořit vládu v Polsku, Maďarsku, Slovensku a Česku: „*Region doplácí na špatné (nebo žádné) vlády, nejhorší ze všeho jsou nestabilní a populistické vlády.*“ (8487, *Tkaničková překážka*, 22. 7. 2006) „*Politiky střední Evropy se staly bouřlivými.*“ (8499, *Stíny nad srdcem Evropy*, 14. 10. 2006) V otázce zahraniční politiky tyto země spojuje silná vazba na Spojené státy americké („*oddaný vztah východní Evropy ke Spojeným státům*“, viz: 8570, *Stát v linii*, 8. 3. 2008), ve vztahu k Ruské federaci se jejich názory rozcházejí.

Naproti tomu *The Economist* vyzdvihuje obraz rostoucích ekonomik. „*Napříč celým regionem se mnoho ekonomik těší rychlému růstu.*“ (8400, *Lisabonské bédování*,

V postkomunistických zemích je tomu naopak. Politické strany mají malý počet členů, záleží více na osobnostech, než na ideologiích...“ (8462, *Straničké hry*, 28. 1. 2006)

²⁷ Existují 3 možné přístupy geografického vymezení prostoru střední Evropy. První jej chápe jako oblast bývalé Habsburské říše. Druhý jej charakterizuje jako geopolitický prostor mezi Německem a východem, kterým je definována kulturně politická oblast ortodoxního křesťanství východní Evropy a Balkánu. Třetí jej vymezuje jako německy mluvící oblast s Německem jako přirozeným centrem (Hnízdo, 1995). *The Economist* se přesně nedrží jednoho vymezení a při označení střední Evropy zaměňuje první a druhý koncept.

²⁸ Střední Evropou bude v případě této analýzy myšleno 8 postkomunistických států, které roku 2004 vstoupily do Evropské unie, tedy: Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Lotyšsko a Litva.

6. 11. 2004) „*Ekonomiky nově příchozích států pokračují v silném růstu.*“ (8487, *Tkaničková překážka*, 22. 7. 2006) Příčiny tohoto růstu vidí týdeník v zahraničních investicích, sofistikaci ekonomik a nízkých nákladech (8504, *Nespolečná měna*, 18. 11. 2006). Nicméně k vyvážení obrazu zmiňuje i negativní jejich jevy, mezi které řadí především nedostatečnou aktivitu v sociálních reformách a vysokou inflaci. Navíc se přidává nátlak západních zemí: „*noví členové ze střední Evropy jsou proti tlaku z Francie a Německa, aby zvýšili daně z příjmu právnických osob*“ (8395, *Levné lákadlo*, 2. 10. 2004), za kterým stojí dle týdeníku obava západních států z konkurence a z přesunu zahraničních výrob do zemí střední a východní Evropy. Nicméně i střeoevropské ekonomiky postihla hospodářská krize, a tak redaktoři předpokládají v jejich vývoji útlum (8631, *Ne panika, jen sklíčenost*, 16. 5. 2009).

3.2.1.2 Česká republika a střední Evropa

Jak již bylo zmíněno v první části analýzy, tak redaktoři připomínají obraz České republiky ze začátku 90. let jako „úspěšný příběh“ ve střední Evropě. Při srovnání neschopnosti sestavit vládu v letech 2006 a 2007 by se Česká republika mohla jevit jako hlavní „outsider“, když ani po třech měsících neměla legitimní vládu, čehož v Polsku, Maďarsku a na Slovensku dosáhli. Avšak tyto země jsou týdeníkem zobrazovány jako příklady špatných vlád: „*polská vláda se ukazuje jako excentrická a nekompetentní, slovenská plná gangsterství a chatrnosti, maďarská rozhazovačná*“ (8494, *Nikdo lepší*, 9. 9. 2006), a proto je Česká republika v tomto krizovém období v kontextu střední Evropy paradoxně chápána „vítězem“. „*Neúspěch Čechů při sestavování fungující vlády se možná nejeví tak zle.*“ (tamtéž)

Spolu s Polskem zaujímá Česká republika ve studovaném období specifickou pozici v regionu. Polsko je dlouhodobě redaktory týdeníku chápáno jako vůdčí země střední Evropy. Posílení pozice obou států se projevilo s otevřením otázky o umístění amerického protiraketového štítu v těchto zemích. Česká republika byla zpočátku zobrazována v pozici slabšího hráče. „*Naopak tišší Češi shledávají zdraví nebezpečná rizika spojená s umístěním radaru.*“ (8551, *Vysoké nebe*, 20. 10. 2007) Tento obraz se radikálně mění při vyjednávání o zrušení víz se Spojenými státy americkými pro české občany a z České republiky a rázem stává silný protihráč. Tento obrat působí údajně pro Polsko jako „*bodnutí do zad*“ (8570, *Stát v linii*, 8. 3. 2008) a kritiku z unilaterálního jednání sklízí Česko i ze strany Evropské unie.

V ekonomické sféře je Česká republika spojována s vlnou rostoucích ekonomik střední Evropy, dokonce je zmiňován její dvojnásobný nárůst roku 2004 oproti zbylým zemím. Nicméně u ní redaktoři týdeníku nacházejí jisté nedostatky: „*utrácení veřejných financí*“ (8395, *Levné lákadlo*, 2. 10. 2004) či „*velký rozpočtový deficit a strukturální demografické problémy*“ (8384, *Stoupající proud*, 17. 7. 2004). Společně s Polskem a Maďarskem je Česko podrobena kritice příliš pomalých reforem, které jsou nicméně fenoménem celé střední Evropy. Na druhou stranu i v kontextu vládních krizí je Česká republika hodnocena kladně, neboť její ekonomika stále vykazuje růst. To dokazuje i následující spojení zobrazující krizi roku 2006. „*Třetí velkou středoevropskou ekonomikou je Česká republika. Navzdory politické krizi, má Česká republika nejlepší makroekonomickou pozici.*“ (8504, *Nespolečná měna*, 18. 11. 2006)

Celkový obraz České republiky v kontextu střední Evropy je možné hodnotit jako pozitivní. Politická krize v tomto obrazu nehraje klíčovou roli, jak je tomu na národní úrovni. Ústředním prvkem se stává otázka radarové základny a kritizované unilaterální vyjednávání se Spojenými státy o bezvízovém styku. V ekonomické oblasti ji redaktoři týdeníku řadí mezi lídry regionu.

3.2.2 Obraz České republiky v kontextu Evropské unie

Počátek analyzovaného období je shodný se vstupem České republiky do Evropské unie, a je tedy možné pozorovat její prosazování do unijních politik od samotného začátku. Jak záhy uvidíme, je to problematika dodržování lidských práv, ve které získává Česká republika obraz angažovaného aktéra. Druhým, zdůrazňovanějším, prvkem v souvislosti s Evropskou unií je silný český euroskepticismus²⁹. Ten je spojován především s osobou Václava Klause. Na závěr této kapitoly bude zmíněn obraz českého předsednictví v Radě Evropské unie, který je poznamenán několika peripetemi.

²⁹ Euroskepticismus je chápán jako přístup k evropské integraci, který odmítá hlubší politickou integraci a navrhuje pouhé volné společenství evropských národů (Kopecký, 2002).

3.2.2.1 *Evropské politiky a česká reprezentace*

Týdeník *The Economist* na svých stránkách věnoval pozornost také dvojím parlamentním volbám, které se uskutečnily v průběhu studovaného období³⁰, a formování české reprezentace na evropské úrovni. Při analýze volebních výsledků zachovává týdeník geografické rozdělení na východ a západ, a Česká republika je tak prezentována v kontextu zemí východní Evropy. Pro obě období je pro tuto geografickou oblast charakteristická vysoká neúčast při volbách do Evropského parlamentu.

V případě prvních voleb je kladen velký důraz na fakt, že šlo o jasné vítězství opozičních stran (jako příklad jsou uvedeny země střední Evropy - Maďarsko, Polsko i Česká republika). V případě České republiky jsou volby zmiňovány především jako hlasování proti současné vládě „*voliči hlasovali proti úřadujícím vládám. Dravost, s jakou se vyjádřili, může dokonce sesadit jednoho z premiérů, Vladimíra Špidlu v České republice*“³¹ (8380, *Populisté, hola hou*, 19. 6. 2004). Druhý výrazný jev voleb roku 2004, který týdeník připomíná ve vztahu k nově přistoupiším státům, je „*nárůst populistických stran, které se staví proti Evropské unii*“ (8379, *Barbaři před branami*, 12. 6. 2004). Výraz populistické strany následně článek *Barbaři před branami* střídavě zaměřuje s výrazem euroskeptické strany, mezi které je řazena i česká ODS. Naproti tomu volbám roku 2009 už není věnována takováto pozornost a analýza redaktorů se redukuje na uvedení volebních výsledků a poznámku, že „*východ převálcovaly hlasy středopravicových stran*“ (8635, *Čas začít se hněvat*, 13. 6. 2009).

Co se týče prosazování českých zájmů do unijních politik, tak lze konstatovat, že Česká republika je na stránkách týdeníku trvale spojována pouze s jedním tématem, a tím je otázka dodržování lidských práv, především na Kubě. „*Češi jsou pyšní na to, že mohou dirigovat evropskou politiku ke Kubě.*“ (8422, *Od Visegrádu k Mitteleuropě*, 16. 4. 2005) Toto jednostranné vymezení se snaží čeští politici vyvrátit. Karel Schwarzenberg dodává, že česká diplomacie odsuzuje také americké vězení na Guantanámu (8544, *Češi s pár kamarády*, 1. 9. 2007 a 8619, *Neukáznění sousedé*, 21. 2. 2009).

³⁰ Volby do Evropského parlamentu se konaly v době dvou významných událostí. Roku 2004 těsně po vstupu do EU a roku 2009 s končícím českým předsednictvím.

³¹ ČSSD získala pouze 2 mandáty z celkového počtu 24 a umístila se na čtvrtém místě. Zdroj: Český statistický úřad. Přehled zisků mandátů [cit. 2009-12-13]. Dostupné z: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep144?xjazyk=CZ>>.

Redaktoři se však zaměřují pouze na vztah Kuby a České republiky, ve kterém Česku přidělují obraz příliš aktivního hráče, když nazývají Kubu „zvláštní českou posedlostí“ (8544, *Češi s pár kamarády*, 1. 9. 2007). „Kuba je nejvíce plísňena českou vládou za nedodržování lidských práv.“ (8629, *Kanada, konec cesty*, 2. 5. 2009) Nicméně české snažení je vykreslováno jako velmi neefektivní. „Evropští diplomaté popisují Českou republiku jako zmatenou, dokonce neprofesionální, když se emotivně vyjadřuje k bodům ohledně svobody, které se netýkají agendy mítinků.“ (8544, *Češi s pár kamarády*, 1. 9. 2007) Tento obraz je ještě zesílen nezájmem a kritikou dalších členů. „Když Češi mluví o Kubě, objevují se časté oči v sloup a kontrolování hodinek... Ačkoliv i jiné státy vystupují s projevy morálního rázu, jsou to právě Češi, kteří pokládají nepříjemné otázky o demokratických hodnotách.“ (tamtéž)

Jak jsme mohli vidět, tak začleněním do unijních struktur získala dle *The Economist* Česká republika obraz nevýznamného hráče, na kterého není třeba brát ohled při společném vyjednávání. Naproti tomu se pozornost redaktorů stáčí k fenoménu českého euroskepticismu.

3.2.2.2 Český euroskepticismus a postava Václava Klause

Následující subkapitola bude sledovat vývoj obrazu projevů nedůvěry vůči Evropské unii. Prvním bude snaha zachytit vývoj českého euroskepticismu, který se projevuje především ve vztahu k přijetí nového primárního práva Unie. Následně se budu věnovat osobě Václava Klause, který jako hlava státu sehrává jednu z vůdčích úloh při souhrnném obrazu České republiky v unijních strukturách.

Všeobecně lze říct, že texty týdeníku *The Economist* v průběhu let 2004 – 2009 prezentují rostoucí charakter českého euroskepticismu. Prvním příkladem, na kterém je zobrazován český euroskepticismus, představuje otázka referenda o Smlouvě o Ústavě pro Evropu (nazývané též Evropskou ústavou, Evropskou ústavní smlouvou). Česko je hned od počátku řazeno mezi státy se silným euroskepticismem. „*Dánsko, Polsko a Česká republika, ve kterých se plánují referenda o ústavě, mají silné euroskeptické hlasy, a tak by ji někdo z nich mohl odmítnout* [Evropskou ústavní smlouvu].“ (8405, *Oprátka se utahuje*, 11. 12. 2004) Nicméně redaktoři připouští, že euroskepticismus není ve třech výše zmíněných zemích natolik silný a dá se očekávat „*vyjádření souhlasu se smlouvou*“ (tamtéž). Lídrem této skupiny je dle autorů Velká Británie.

Postupně je však na stránkách týdeníku znát zřetelný nárůst sledování českého euroskepticismu a s ním se objevují i odhady stoupající pravděpodobnosti neratifikování smlouvy v Česku. „*Evropští lídři se domnívají, že potenciálními neratifikujícími státy by mohly být buď malé státy jako Dánsko nebo Česká republika – kterým by mohly být ‚zkrouceny ruce‘, aby volily znovu - nebo více skeptická země jako Velká Británie.*“ (8429, *Mrtvá, ale ještě nepohřbená*, 4. 6. 2005) V tomto přístupu je možné vypočítat dvě stanoviska. Zaprvé, zatímco zpočátku redaktoři předpokládali, že dojde k přijetí Evropské ústavní smlouvy v Česku na základě vnitřního zájmu, roku 2005 již spatřují možnost změny volby „násilnou“ formou zásahem zvenčí. Zadruhé, Velká Británie si stále uchovává obraz nejskeptičtější členské země.

V následujících letech již *The Economist* vyobrazuje Čechy jako „*podvodníky*“³² (8586, *Ratifikační hra*, 28. 6. 2008) a „*kacíře*“³³ (8596, *Kacířští Češi*, 6. 9. 2008) evropské integrace. Navíc redaktoři dokazují, že se posiluje i její pozice mezi euroskeptickými státy. „*Mnoho [představitelů] ji v Bruselu umístilo vysoko na listině euroskeptiků.*“ (tamtéž) Ačkoliv je Česká republika prezentována jako silně euroskeptická země, redaktoři připouštějí, že česká společnost je nakloněna Evropské unii. „*Dvě třetiny Čechů v posledním průzkumu Eurobarometru odpověděli, že jejich země má prospěch z členství.*“ Navíc vysvětlují, že „*Češi věří v Evropu, ale ne v grandiózní projekty*“ (tamtéž).

Český euroskepticismus je posilován především přístupem hlavy státu, prezidentem Václavem Klausem. Ten je v průběhu celého studovaného období vykreslován jako jeden z největších odpůrců evropské integrace. Jeho jméno je v souvislosti s Evropskou unií doprovázeno výrazy „*nejvíce euroskeptický vůdce členské země Evropské unie*“ (8421, *Klaus vs. Gross*, 9. 4. 2005) a završuje jej například spojení „*Klausův zuřivý euroskepticismus*“ (8626, *Přesycení vůdci*, 11. 4. 2009).

Jeho obzvláště zarytou pozici kritika Evropské unie dokazuje kontrast ve srovnání s ODS, která, jak již bylo dokázáno, je redaktory týdeníku definována jako euroskeptická. „*Občanští demokraté, ačkoliv jsou Klausovým výtvozem, jsou méně naklonění odmítnutí ústavy.*“ (8421, *Klaus vs. Gross*, 9. 4. 2005) „*Vláda široce podporuje Lisabon, ale prezident Václav Klaus je hlubokým euroskeptikem.*“ (8586,

³² Neboť zdrželi ratifikační proces, tentokrát již Lisabonské smlouvy, zkoumáním její ústavnosti.

³³ Stejně jako středověcí kacíři nevěřili ve křesťanskou víru, tak Češi dnes podle týdeníku nevěří v evropskou integraci.

Ratifikační hra, 28. 6. 2008) „Voliči ODS jsou více proevropští, než mnoho jiných.“ (8596, *Kacířští Češi*, 6. 9. 2008). Rozchod Václava Klause s „jeho“ stranou potvrzuje specifické postavení Václava Klause mezi euroskeptiky.

Týdeník upozorňuje především na jeho výroky jako například, že „multikulturalismus je polem pro šíření terorismu“ (8436, *Kdo je šílenec*, 23. 7. 2005), že „dává do souvislosti Evropskou unii a sovětskou tyranii“ (8624, *Topolánek sražen*, 28. 3. 2009), či že „Lisabonská smlouva je škodlivá demokracii a svobodě“ (8596, *Kacířští Češi*, 6. 9. 2008). Redaktoři jej tedy zobrazují jako „zuřivého“ euroskeptika. Tento obraz zůstává dominantní, nicméně v jediném případě připouští možné pochopení tohoto přístupu. „Není hloupý [Václav Klaus]: má pravdu, že velké státy staré Evropy používají násilnických způsobů.“ (8609, *Nevrlý strýček Václav*, 4. 12. 2008).

I když je český euroskepticismus zobrazován jako jeden z nejsilnějších v Evropě, jde spíše o jeho generalizaci a derivaci od daleko přístupu Václava Klause. Ten využívá své pozice prezidenta, která je v souvislosti s vládními krizemi v letech 2004 – 2009 posilována.

3.2.2.3 Předsednictví České republiky v Radě Evropské unie

První předsednictví v Radě Evropské unie představovalo pro Česko mnoho výzev a bylo „především nejvýznamnějším testem naší schopnosti fungovat jako normální člen Evropské unie. Je důležité už proto, že Česku, a jakémukoli jinému nevelkému státu, sloužit dobrá reputace jako jeden z nejdůležitějších mocenských zdrojů“ (Drulák, 2008: 136). Tento prvek důležitosti je prezentován i na stránkách týdeníku. „Tohle všechno přichází v čas, kdy Polsko má možná více šancí ovlivnit záležitosti Evropské unie, stejně jako jeho soused, Česká republika, která převzala unijní předsednictví.“ (8613, *Tragédie, nebo fraška?*, 10. 1. 2009) Druhým dokladem je pak i týdeníkem prezentovaná pozice k ratifikaci Lisabonské smlouvy³⁴. „Jestli bude smlouva ratifikována do prosince, první země, které by se staly bezhlavými předsednictvími, by byla Česká republika a Švédsko. Češi jsou tímto ,velmi rozlíceni‘.“ (8571, *Prezidentské alegorie*, 15. 3. 2008)

³⁴ „Od platnosti Lisabonské smlouvy je předsednická země odpovědná za řízení vnitřního fungování Unie, kdežto navenek Evropskou unii zastupují nově jmenovaní představitelé.“ Zdroj: Jak předsednictví ovlivní Lisabonská smlouva? / Vláda ČR. [cit. 2009-12-13] Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/evropské-záležitosti/predsednictvi-cr-v-rade-eu/casto-kladene-dotazy/jak-predsednictvi-ovlivni-lisabonska-smlouva--31807/>>.

Před začátkem předsednictví provázela Českou republiku na stránkách týdeníku *The Economist* kritika kvůli nekompetentnosti, která vycházela především z úmyslu francouzského prezidenta prodloužit svůj mandát (8610, *Supersarko opouští podium*, 18. 12. 2008). Avšak tento přístup redaktoři týdeníku odmítají a vytváří obraz Česka jako země, která má co nabídnout. „*Byla by to škoda, protože Češi mají několik dobrých nápadů.*“ (8609, *Nevrlý strýček Václav*, 4. 12. 2008)

V prvních třech měsících české předsednictví nijak nevzbuzovalo pozornost týdeníku *The Economist*. Zlomovým bodem se stalo vyjádření nedůvěry vládě Mirka Topolánka. Při zpětné reflexi je pak počátek českého předsednictví viděn velmi kladně. „*Zpočátku české předsednictví mělo jistou míru úspěchu.*“ (8626, *Přesycení vůdci*, 11. 4. 2009) „*V Bruselu a dokonce i v Paříži někteří nechtěli věřit, že by malá nově přistoupivší země mohla úspěšně předsedat evropským mítinkům.*“ (8624, *Topolánek sražen*, 28. 3. 2009)

Avšak s pádem vlády je potvrzen obraz nekompetentní země, za kterou byla považována na začátku předsednictví francouzskými představiteli. „*Co možná nejdříve musí všech 27 členů ratifikovat Lisabonskou smlouvu, která vytvoří nový post prezidenta Evropské unie, a tak malé nekompetentní země jako Česká republika na dlouho nezískají možnost mluvit za Evropu.*“ (8626, *Přesycení vůdci*, 11. 4. 2009) Volbou úřednické vlády je zobrazována úplná ztráta české legitimacy. „*Jestliže úřednická vláda vstoupí do úřadu, dokončí předsednictví zcela mrtvě, i když Češi budou fyzicky předsedat mítinkům.*“ (tamtéž)

Nejvýrazněji z kritiků, kteří živili tuto myšlenku od počátku českého předsednictví, se projevovala Francie, respektive její prezident Nikolas Sarkozy. „*Francouzští představitelé jen stěží ukrývají svou nechuť k českému předsednictví.*“ (8619, *Neukáznění sousedé*, 21. 2. 2009) Tento status potvrzuje, když využívá i ironie, když užívá výrok Nikolase Sarkozyho, že „*si z českého předsednictví nic nepamatuje a že by chtěl poděkovat novému úřednickému premiérovi Janu Fischerovi za to, že byl tichý a inteligentní.*“ (8637, *Ten, co si přeje, ale ne ten, co žádá*, 27. 6. 2009)

Celkový obraz českého předsednictví by se dal charakterizovat velkým očekáváním a jistými obavami a následným vyjádřením nedůvěry v souvislosti se ztrátou prestiže unijního hráče a důvěry zbylých členů.

3. 3 Mediální obraz České republiky v mezinárodním kontextu

Na mezinárodní úrovni byla Česká republika na stránkách týdeníku zmiňována ve vztahu ke 2 velmocím, a to Ruské federaci a Spojeným státům americkým. V této části bude prezentován jednak obraz vztahu České republiky k zmíněným státům, ale také obraz Česka v jejich společném „konfliktu“ o umístění radarové základny v Česku.

3.3.1 Česká republika a Ruská federace

Jak bylo zmíněno v první kapitole, redaktoři připomínají a vyobrazují konfliktní minulost těchto dvou států. Při interpretaci jejich současných vztahů lze vysledovat dvě roviny, které *The Economist* popisuje. První je současná proruská politika, která je redaktoři identifikována s postavou Václava Klause. Druhou je pak vykreslení ruské kritiky České republiky kvůli souhlasu s umístěním americké radarové základny.

3.3.1.1 Proruská orientace české zahraniční politiky

V této souvislosti je to prezident Václav Klaus, který je prezentován jako „hlavní mluvčí“ českých zájmů vůči Rusku. S jinou osobou ani institucí nespojuje *The Economist* na svých stránkách tak úzce vztah Česka a Ruska. Václav Klaus je zobrazován jako jeho velký přívrženec: „*Jeden z největších obdivovatelů prezidenta Putina v zahraničí.*“ (8467, *Půvabné obrázky*, 4. 3. 2006) Tento obraz je zesílen i tvrzením, že Václav Klaus „*říká, že už není třeba žádné diskuze ohledně sovětské invaze roku 1968*“ (8467, *Půvabné obrázky*, 4. 3. 2006), která pro mnoho Čechů zůstává stále „bolestivou“ vzpomínkou a budí v nich antipatie k Rusku. Dokladem toho může být i obraz uvědomění si toho statusu samotnými Rusy. „*Lena říká, že když poprvé cestovala mimo Rusko, přesněji do Prahy, obávala se reputace Rusů v zahraničí a raději mluvila anglicky, aby neprozradila svůj původ.*“ (8438, *Žádné místo jako domov*, 6. 8. 2005) Druhým příkladem, kterým se týdeník snaží podpořit vytvoření obrazu obavy z Rusů, je upozornění na fakt, že „*v maďarských a českých školách je ruština vzácně vyučována*“ (8387, *Po Babylónu, nový mateřský jazyk*, 7. 8. 2004) na rozdíl od jiných postkomunistických zemí.

Na druhou stranu redaktoři v přístupu Václava Klause spatřují spíš vedlejší úmysly a prezentují jej jako oportunistický. „*Panuje současná shoda v tom, že nabídnutá ruka přátelství je znakem strategie, neboť Rusko si jednou uvědomí, že tato*

spolupráce je i v jeho zájmu.“ (8596, *Kacířští Češi*, 6. 9. 2008) Tuto myšlenku se snaží Češi dle článku *Kacířští Češi* prosazovat i na evropské úrovni. „*Češi předpokládají, že Evropská unie bude strategie vzhledem k Rusku potřebovat dokonce dříve.*“ Celkově by se tedy tento přístup dal nazvat pragmatickým.

3.3.1.2 Udržení ruského vlivu ve střední Evropě

K zmrazení těchto vztahů dochází podle týdeníku The Economist plánem americké administrativy umístit v Česku a Polsku protiraketový systém. Rusko je zobrazováno jako zarytý odpůrce, který se snaží zasáhnout nejprve slovně, později i „*návrhem na ukončení povyku nad protiraketovým systémem v Evropě*“ (8533, *Strategické překvapení*, 16. 6. 2007) v podobě jednání s cílem přesunout radar na ruské území, nebo alespoň snahou získat možnost účastnit se na projektu. Redaktoři tento krok interpretují jako snahu „*přebrat vliv západu v zemích východní Evropy*“ (8616, *Chladné hlavy*, 31. 1. 2009). Reakce východní Evropy je prezentována jako rezervovanější. „*Tento požadavek vyvolal nelibost v zemích, které byly před devatenácti lety nedobrovolnými členy Varšavské smlouvy vedené Sovětským svazem.*“ (8575, *Překreslení Prístupového akčního plánu v Evropě*, 12. 4. 2008) Po změně americké administrativy ruská obava mizí, nicméně obraz ochladlých vztahů stále přetrvává: „*Rusové tvrdí, že [Česká republika a Polsko] byly nesnesitelně provokativní.*“ (8616, *Chladné hlavy*, 31. 1. 2009).

Česko-ruské vztahy vykresluje týdeník zpočátku jako víc než vřelé. Vztah české strany charakterizují jako příklad oportunistického chování. K ochlazení vztahů dochází v souvislosti s otázkou o umístění radarové základny. Tato problematika nabídla další možné hledisko mediálního obrazu: Česká republika je v této otázce prezentována jako upozadovaný hráč, tedy spíše prostředník ve vyostřených vztazích Spojených států amerických a Ruské federace.

3.3.2 Česká republika a Spojené státy americké

Daleko příznivější obraz je prezentován v případě vztahů České republiky a Spojených států amerických, ve kterých nedochází k „turbulencím“ jako v případě Ruské federace. Pouto mezi Spojenými státy americkými nabývá výrazy, které redaktoři

používají, až familiární roviny (jak záhy upozorním), a je podpořeno především plánem o umístění již zmiňované radarové základny.

Společně s ostatními zeměmi střední Evropy je Česká republika prezentována jako země se silnou vazbou na Spojené státy americké - „*oddaný vztah zemí východní Evropy ke Spojeným státům*“ (8570, *Stát v linii*, 8. 3. 2008) a „*postkomunistické země mají rády Ameriku*“ (8483, *Označení historií*, 24. 6. 2006). Tento vztah je týdeníkem interpretován a dáván do souvislosti s „mesianismem“ Spojených států. „*Česká republika a hlavně Polsko patří mezi země, které jsou nejvíce nakloněny Spojeným státům, především díky vzpomínce na americkou pomoc v době studené války.*“ (8551, *Vysoké nebe*, 20. 10. 2007) „*Mnoho nových evropských demokracií stále věří, že jen Amerika jim může garantovat bezpečnost.*“ (8533, *Strategické překvapení*, 16. 6. 2007) Reakcí na tuto pomoc se objevuje obraz Středoevropanů jako „*dlužníků*“: „*Postkomunistické země jsou potřebnými spojenci Spojených států. Podporují válku v Iráku, jak diplomaticky, tak přítomností vojsk.*“ (tamtéž)

Obraz spojence v případě České republiky dosahuje vyšší intenzity, když ji redaktoři nazývají „*lokajem Spojených států*“ (8544, *Češi s pár kamarády*, 1. 9. 2007), „*poslůčkem*“ (tamtéž), nebo „*oddaným stoupencem*“ (8588, *Mít svou první základnu*, 12. 7. 2008). Od počátku projektu protiradarové základny v Polsku a Česku sklízí tyto země ostrou kritiku: „*Polsko a Česká republika budí hněv Ruska.*“ (8570, *Stát ve linii*, 8. 3. 2008) „*Polsko a Česká republika riskují počátek nové studené války.*“ (8613, *Tragédie nebo fraška?*, 10. 1. 2009) K vystupňování kritiky vytváří redaktoři i obraz odporu samotné české veřejnosti. „*Dvě třetiny Čechů odmítají radar.*“ (8588, *Mít první základnu*, 12. 7. 2008) „*Mnoho odpůrců odmítá být nazýváno antiameričany a levicovými cvoky.*“ (8551, *Vysoké nebe*, 20. 10. 2007)

Vztah se Spojenými státy americkými je při srovnání s tím ruským zobrazován jako otevřenější, který přechází až k servilitě. Tu je možné spojovat i s plánem americké základny, která budí dle týdeníku tolik kritiky nejen na národní, ale také na mezinárodní úrovni.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na analýzu a interpretaci mediálního obrazu České republiky týdeníkem *The Economist* v letech 2004 – 2009. Zkoumala jsem několik tematických rovin se zdůrazněním obrazu aktérů samotných událostí. Vzhledem k mezinárodnímu charakteru týdeníku je zcela pochopitelné, že *The Economist* disponuje velmi limitovaným prostorem, a přednost tak dostávají jen velmi významné události. Při srovnání publikovaných příspěvků s přehledem nejdůležitějších událostí let 2004 – 2009 lze konstatovat, že týdeník neklade důraz na některé politické, ekonomické a společenské kauzy, které dlouhodobě plnily titulní strany českých novin a časopisů, a to nejen na ty, které regionálně nepřesáhly české hranice (jako například útěk Radovana Krejčíře obviněného z finančních podvodů, vyšetřování korupční aféry předsedy KDU-ČSL Jiřího Čunka, či kauza z Kuřimi aj.), , ale také na některé z těch, které tuto hranici přesahují (korupce v případě nákupu švédských stíhaček JAS-39 Gripen, arbitráž s japonskou bankou Nomura, či případ katarského prince). Ve své podstatě si všímá pouze událostí, které se významným způsobem dotýkají pozice České republiky v Evropě, a jejího vztahu ke dvěma hlavním velmocím – Spojeným státem americkým a Rusku. Charakter mezinárodního periodika tedy ovlivňuje orientaci týdeníku *The Economist* na události s celoevropským přesahem.

Při interpretaci jednotlivých událostí lze vysledovat hlavní zpravodajské hodnoty, které jsou týdeníkem akcentovány při vytváření mediálního obrazu České republiky. Důležitou roli zde zaprvé sehrává zpravodajská hodnota **průběžnosti**. Redaktoři se často vrací k událostem a obrazům, o kterých již informovali, rozvíjí je, uvádí do nových kontextů, a tím je i možné snadněji analyzovat celý vývoj dané tematické roviny. Příkladem může být interpretace politické nestability a jejího průběžného vývoje v letech 2004 – 2009. Daleko významnější úlohu pak představuje zpravodajská hodnota **negativity**. Redaktoři upřednostňují zprávy o pádech vlád, vyostření sporů mezi prezidentem a premiérem, o kritice České republiky zahraničními aktéry. Je to i případ pádu vlády v době českého předsednictví, kdy byla Česká republika kritizována coby nekompetentní země. Na druhou stranu je tento čin interpretován především jako obava o budoucnost Evropské unie vzhledem k posílení pravomocí českého prezidenta, kterého týdeník prezentuje jako „zuřivého“ euroskeptika. Tím se objevuje třetí důležitá zpravodajská hodnota, a tou je **kulturní**

blízkost. V tomto případě redaktoři rozšiřují pole důležitosti zprávy na všechny aktéry jakkoliv spojené s Evropskou unií. Důležitým prvkem je i zpravodajská hodnota **personalizace**, faktory ovlivňující zobrazované události jsou vždy reprezentovány nějakou osobností, opakovaně například Václavem Klausem nebo Mirkem Topolánkem. Poslední, nikoliv však méně důležitou, zpravodajskou hodnotu představuje **přítomnost elitních národů** v události. Dokladem toho je i kvantitativní nárůst článků věnujících se České republice ve spojitosti s umístěním radarové základny v Česku.

Tato práce nabízí možnost nahlédnout na mediální obraz České republiky, který může vidět mezinárodní čtenářská obec a který může ovlivňovat českou reputaci v zahraničí. Mediální obraz lze shrnout do tří rovin. V první rovině, obrazu domácí situace, je Česká republika na stránkách týdeníku prezentována jako země s nestabilní politickou situací a je často umísťována do stínu „zlatých“ 90. let. Tento kritický pohled je ještě zesilován obrazem permanentního sporu premiéra a prezidenta, ve kterém je redaktoři jako původce sporu identifikován prezident Václav Klaus a jeho snaha posílení moci.

Na evropské úrovni je Česká republika spojována se zeměmi střední Evropy. V této souvislosti je týdeníkem hodnocena velmi kladně a neshody na domácí politické scéně jsou zde dokonce stírány. Tento pozitivní pohled je podpořen i obrazem jedné z nejrychleji rostoucích ekonomik v této geografické oblasti. V měřítku Evropské unie je prezentována v pozici nevýznamného hráče, a s pádem vlády v době českého předsednictví Radě Evropské unie k tomuto obrazu přidávají ještě proměnnou nekompetentnosti. Ani prestižní záležitost jako české předsednictví a obraz jeho úspěšného začátku neovlivní celkové vyobrazení České republiky. V mezinárodním kontextu sehraává Česká republika podle redakce týdeníku také roli nevýrazného hráče a je popisována spíš jako prostředník v rusko-amerických vztazích.

Představený mediální obraz České republiky v týdeníku *The Economist* charakterizuje relativně nedávné období. Zároveň tato práce ukázala, že domácí politická nestabilita je v mezinárodním měřítku časopisem *The Economist* interpretována velmi negativně. S ním spojená ztráta důvěry znemožňuje České republice být rovnocenným hráčem zbylým členům Evropské unie. Bude tedy zajímavé sledovat, zda-li se příští rok s plánovanými volbami do poslanecké sněmovny konsoliduje nejen „českou politickou obec“, ale zda-li také dojde k pozitivnímu obratu při mediální prezentaci obrazu České republiky na stránkách týdeníku *The Economist*.

Resumé

Cílem této práce je popsat a analyzovat mediální obraz České republiky v týdeníku *The Economist* v letech 2004 – 2009. Práce tento obraz definuje ve třech rovinách: v národním, evropském a mezinárodním kontextu.

První rovinu představuje obraz politické situace v České republice, která je redaktoři týdeníku zobrazována jako nestabilní s nedostatečnou politickou kulturou. Jejím dokladem může být i kontrast, který týdeník popisuje v textech z let 2004 – 2009: počátek 90. let, kdy je Česká republika charakterizována četnými pozitivními superlativy, a léta 2004 – 2009, která jsou popsána jako permanentní vládní krize, která je ještě zesilována sporem mezi prezidentem Václavem Klausem se všemi tehdejšími premiéry. Původce sporu týdeník identifikuje s osobou Václava Klause a jeho příčinu vysvětluje prezidentovou touhu po posílení moci.

V evropském kontextu lze vysledovat intenci týdeníku formovat mediální obrazy geografických jednotek, které mají podobné znaky. V tomto případě je Česká republika identifikována s regionem střední Evropy. V něm je autory interpretována velmi pozitivně a vládní krize je ve srovnání s ostatními zeměmi střední Evropy, u kterých lze vysledovat obdobný obraz nestabilní politické scény, upozadována. Naopak redaktoři kladou důraz na obraz silné středoevropské ekonomiky. Důležitost České republiky v této geografické oblasti je dle interpretace redaktorů posílena plánem o umístění americké radarové základny na území České republiky.

V širším evropském kontextu, který je ztotožňován s Evropskou unií, je upozorňováno na Českou republiku v souvislosti s otázkou dodržování lidských práv, především na Kubě. Nicméně v této unijní politice získává obraz nevýznamného hráče. Více se *The Economist* zaměřuje na její vykreslení jako silně euroskeptické země. Tento charakter je týdeníkem spojován s osobou Václava Klause, kterého nazývají „zuřivým“ euroskeptikem.

Národní politická krize ani v kontextu Evropské unie nehraje důležitou roli, tedy až na jeden případ. Tím je pád vlády Mirka Topolánka během předsednictví České republiky v Radě Evropské unie, který je týdeníkem prezentován jako obava z posílení prezidenta Václava Klause, a tím i strach o celkový chod Evropské unie během českého předsednictví. Samotné české předsednictví redaktoři vykreslují jako událost s velkým očekáváním a slibným začátkem, ale s pádem vlády se objevuje obraz nekompetentnosti

a ztráty důvěry ostatních členů Evropské unie. Ani takto prestižní záležitost jako předsednictví neovlivnila celkový obraz nevýrazného hráče na evropské úrovni.

Na mezinárodní úrovni se projevil zvýšený zájem týdeníku o Českou republiku v souvislosti s plánovaným umístěním americké radarové základny v Česku a se vzniklým konfliktem mezi Spojenými státy americkými a Ruskou federací. V tomto kontextu je Česká republika prezentována jako prostředník mezi velmocemi, který slouží Spojeným státům a zároveň vyvolává hněv z ruské strany.

Summary

The aim of this study is to describe and analyze the media picture of the Czech Republic in the magazine *The Economist* during the years 2004 – 2009. This study defines this picture at three levels: national, European and international level.

The picture of the political situation in the Czech Republic represents the first level which is described by the journalists of the magazine as an unstable situation with insufficient political culture. The contrast, which the magazine describes in the texts during the years 2004 – 2009, can be the proof of this: at the beginning of the 90's when the Czech Republic was characterized by numerous positive superlatives and the years 2004 – 2009 which are interpreted as a permanent government crisis that is strengthened by the conflict between the president Václav Klaus with all the Prime ministers. Václav Klaus is identified by the magazine as the cause of the conflict, which at the same time is originated by his ambition to be reinforced in the power.

In the European context, it is possible to observe the intention of the magazine to form the media picture of the geographical units which have similar characteristics. In this case, the Czech Republic is identified with the Central European region. It is described by the journalists in a pretty positive way and the government crisis is superseded by other issues. This is specially worth noting if we compare it with other countries of Central Europe, where it is possible to observe an analogous picture of government instability. On the other hand, the journalists accentuate the strong economy of the Czech Republic. The importance of the country in this geographical area, according to the magazine's description, is strengthened by the plan of locating the American radar base on the Czech territory.

In the European context which is identified with the European Union, the name of the Czech Republic is related with that of human rights, specially in the matters regarding Cuba. Nevertheless, the Czech Republic appears in the scene as an insignificant actor in this EU policy. *The Economist* dedicates a considerable amount of ink over the paper to describe it as a strong eurosceptic country. This character is connected in the magazine with the person of Václav Klaus that they categorise as a *fierce* eurosceptic.

National political crisis don't play an important role in the context of the European Union, having only one case as an exception. The fall of the government during the Czech EU Presidency which is presented by the magazine as a doubtful

inforcement of the President Václav Klaus, and at the same time, as a fear of the general function of the European Union. The Czech Presidency is described by the journalists as an event with a big expectation and with a hopeful beginning, but the picture of the incompetency and of the lost of the credibility of the other EU members appears after the government fall. Neither this prestigious event nor the presidency did affect the general picture of the inexpressive player on the European level.

On the international level, the growing interest on the Czech Republic is depicted in the connection with the plan to locate of the American radar base in the Czech Republic and with the conflict between the United States of America and the Russian Federation. In this context, the Czech Republic is presented as the moderator between the powers who serves to the United States and provokes the anger of the Russian Federation.

Seznam literatury a zdrojů

A) Monografické publikace

- BARBOUR, Rosaline. *Introducing qualitative research: A student's guide to the draft of doing qualitative research*. London: Sage, 2008. ISBN: 978-1-4129-3460-2.
- BURTON, Graeme. *More than meet the eye: An introduction to media studies*. London: Edward Arnold, 1990. ISBN: 0-7131-6565-0.
- BURTON, Graeme; JIRÁK, Jan. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principál, 2001. ISBN: 80-85947-67-6.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN: 80-246-0139-7.
- DUDLEY EDWARDS, Ruth. *The Pursuit of reason: The Economist 1843 -1993*. London: Hamish Hamilton, 1993. ISBN: 0-241-12939-7.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7367-040-2.
- HERD, Herold. *The march of journalism: The history of the British press from 1622 to prezent day*. London: Allen & Unwin, 1952.
- HNÍZDO, Bořek. *Mezinárodní perspektivy politických regionů*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1995. ISBN: 80-85241-95-1.
- KUNCZIK, Michael. *Zásady masové komunikace*. Praha: Karolinum, 1995. ISBN 80-7184-134-X.
- MAUROIS, André. *Dějiny Anglie*. Praha: 1995, Lidové noviny. ISBN: 80-7106-058-5.
- SILVERMAN, David. *Ako robiť kvalitatívny výskum: Praktická príručka*. Bratislava: Ikar, 2005. ISBN: 80-551-0904-4.
- STRAUSS, Anselm; CORBINOVÁ, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. 80-85834-60-X.
- ŠEBRŠULA, Jan. *Teorie a praxe překladu*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007. ISBN: 978-80-7368-372-6.
- ŠEFČÁK, Luboš. *Dejiny svetového novinárstva: Dejiny anglického novinárstva*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1992. ISBN: 80-223-0535-9.

TRAMPOTA, Tomáš. *Zpravodajství*. Praha: Portál, 2006. ISBN: 80-7367-096-8.

VÁŇA, Tomáš. *Vznik týdeníku The Economist*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií, 2008. 62s. Vedoucí bakalářské práce Doc. PhDr. Barbara Köpplová, CSc.

B) Články a stati v monografiích a seriálových publikacích

DRULÁK, Petr. *Možnosti nízkoprofilového předsednictví*. In: *Jak předsedat Evropské unii?: Návrh priorit předsednictví ČR v Radě EU v roce 2009*. KARLAS, Jan (kol.). Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008. ISBN: 978-80-86506-66-1. s. 136 – 143.

KOPECKÝ, Petr. *Two sides of Euroscepticism: Party position on European integration in East Central Europe*. *European Union Politics*, 2002, číslo 3. ISSN: 1741-2757. s. 297 – 326.

LEPILOVÁ, Květuše. *Dnes je to jiné...?: Labyrint textu: slovo, obraz, zvuk – šance recipienta*. In: *Text a kontext: [vědecké symposium s mezinárodní účastí 5.-6. října 2007]*. LEPILOVÁ, Květuše. Ostrava: Repronis, 2008. ISBN: 978-80-7329-176-1. s. 11 – 29.

MOORE, Stehen. *Managing rhetoric in „smart“ journalism: Generic and semantic contours*. *Text & Talk*, 2006, číslo 3, ISSN: 1860-7349. s. 351 – 381.

PALMEGIANO, Eugenia. *The „Fourth Estate“ British Journalism in Britain's Century*. In: *Rise of Western Journalism, 1815 – 1914: Essays on the Press in Australia, Canada, France, Germany, Great Britain, and the United States*. Collins, Ross. Jefferson: McFarland, 2007. ISBN: 0-786-43143-1. s. 141 – 165.

ROYCE, Terry. *Intersemiosis on the page: a metafunctional interpretation of composition in the Economist magazine*. In: *Language and Beyond*. JORET, Paul (kol.). Amsterdam: Rodopi, 1998. ISBN: 90-420-0693-5. s.157 – 176.

SCHERER, Helmut. *Úvod do metody obsahové analýzy*. In: *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Schultz, Winfried. Praha: Karolinum, 2004. ISBN: 80-246-0827-8. s. 29 – 50.

C) Prameny

The Economist, London: Economist Newspaper, 2004 – 2009. Vychází týdně.
ISSN: 0013-0613.

D) Elektronické zdroje

The Economist: The Economist > Circulation > Worldwide circulation – From business to politics. [cit. 2009-11-02]. Dostupné z: <<http://ads.economist.com/the-economist/circulation/worldwide-circulation/>> .

Editorial philosophy. [cit. 2009-11-02]. Dostupné z: <http://www.economistgroup.com/what_we_do/editorial_philosophy.html> .

ČTK – Česká tisková kancelář. [cit. 2009-11-02] Dostupné z: <<http://www.ctk.cz/>> .

AP Archive: Home. [cit. 2009-11-02] Dostupné z: <<http://www.aparchive.com/>> .

BOWKER, Janet. When „Sorry seems to be hardest word“; The Pragmatic function of figurative language in the headlines of „The Economist“ magazine. [cit. 2009-12-18]. Dostupné z: <<http://dinamico.unibg.it/cerlis/public/book%20of%20abstracts.pdf>>

Jak předsednictví ovlivní Lisabonská smlouva? / Vláda ČR. [cit. 2009-12-13] Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/evropské-zálezitosti/predsednictvi-cr-v-rade-eu/castokladene-dotazy/jak-predsednictvi-ovlivni-lisabonska-smlouva--31807/>> .

Český statistický úřad. Přehled zisků mandátů [cit. 2009-12-13]. Dostupné z: <<http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep144?xjazyk=CZ>> .

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vývoj nákladu *The Economist* v letech 1999 – 2009 (graf)

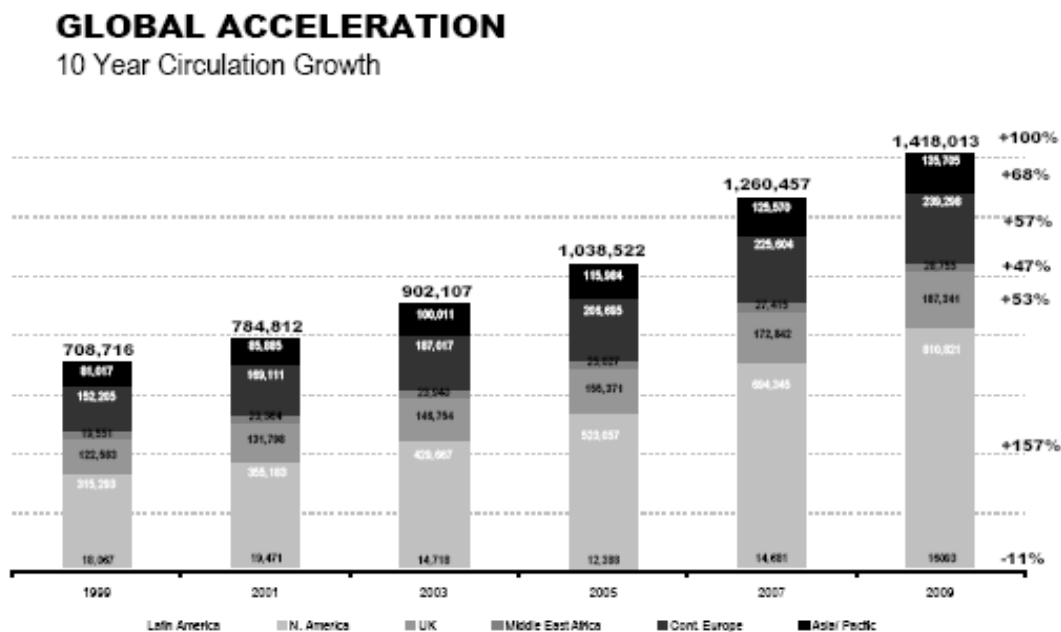
Příloha č. 2: Počet příspěvků dle jednotlivých let (graf)

Příloha č. 3: Příspěvky týdeníku *The Economist* věnující se České republice v letech 2004 – 2009 (seznam)

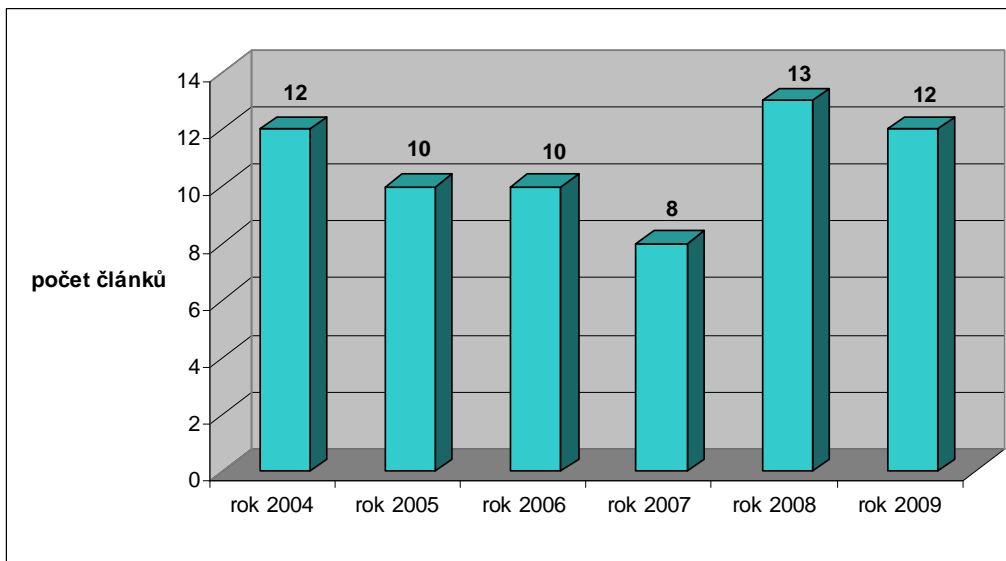
Přílohy

Příloha č. 1:

Vývoj nákladu *The Economist* v letech 1999 – 2009 (graf)

Zdroj: Audit Bureau of Circulation. Dostupné z: *The Economist: The Economist > Circulation > Worldwide circulation – From business to politics*. [cit. 2009-11-02]. Dostupné z: <http://ads.economist.com/the-economist/circulation/worldwide-circulation/>

Příloha č. 2:**Počet příspěvků dle jednotlivých let (graf)****Příloha č. 3:****Príspevky týdeníku *The Economist* věnující se České republice v letech 2004 – 2009
(seznam)****Rok 2004**

Číslo	den	název
8374	8. 5. 2004	Když populismus přetrumfne socialismus
8376	22. 5. 2005	Co je v jeho jménu?
8379	12. 6. 2004	Barbaři před branami
8380	19. 6. 2004	Populisté, hola hou
8382	3. 7. 2004	Ještě jedna defenestrace
8384	17. 7. 2004	Stoupající proud
8387	7. 8. 2004	Bláznivá koupě
8387	7. 8. 2004	Po Babylónu, nový mateřský jazyk
8390	28. 8. 2004	Otáčející se dveře
8395	2. 10. 2004	Levné lákadlo
8400	6. 11. 2004	Lisabonské bědování
8405	11. 12. 2004	Oprátka se utahuje

Rok 2005

Číslo	den	název
8708	8. 1. 2005	Sklízení unijní úrody
8411	29. 1. 2005	Stále s námi?
8416	5. 3. 2005	Grossovy poklesky
8421	9. 4. 2005	Klaus vs. Gross
8422	16. 4. 2005	Od Visegrádu k Mitteleuropě
8429	4. 6. 2005	Mrtvá, ale ještě nepohřbená
8436	23. 7. 2005	Kdo je šílenec?
8438	6. 8. 2005	Žádné místo jako domov
8439	13. 8. 2005	Kopající buřiči
8441	27. 8. 2005	Historické lekce, úspěšně složené a propadlé

Rok 2006

Číslo	den	název
8460	14. 1. 2006	Do třetice šťastný?
8462	28. 1. 2006	Stranické hry
8467	4. 3. 2006	Půvabné obrázky
8481	10. 6. 2006	Vítězství, dalo by říct
8485	8. 7. 2006	Lidový tanec v oblecích
8483	24. 6. 2006	Označení historií
8487	22. 7. 2006	Tkaničková překážka
8494	9. 9. 2006	Nikdo lepší
8499	14. 10. 2006	Stíny nad srdcem Evropy
8504	18. 11. 2006	Nespolečná měna

Rok 2007

Číslo	den	název
8513	27. 1. 2007	Někdo odpovědný, konečně
8513	27. 1. 2007	Choulostivý spád
8520	17. 3. 2007	Rozrušený bůh
8533	16. 6. 2007	Strategické překvapení
8534	23. 6. 2007	Doktor kdo?
8544	1. 9. 2007	Češi s pár kamarády
8551	20. 10. 2007	Vysoké nebe
8553	3. 11. 2007	Připomenutí minulosti

Rok 2008

Číslo	den	název
8570	8. 3. 2008	Stát v linii
8571	15. 3. 2008	Prezidentské alegorie
8575	12. 4. 2008	Překreslení Přístupového akčního plánu v Evropě
8577	26. 4. 2008	Evropské marxistické dilema
8585	21. 6. 2008	Irští voliči promlouvají
8586	28. 6. 2008	Problém jednomyslnosti
8586	28. 6. 2008	Ratifikační hra
8588	12. 7. 2008	Mít první základnu
8594	23. 8. 2008	Závislé území
8596	6. 9. 2008	Kacířští Češi
8607	20. 11. 2008	Uhašená prskavka
8609	4. 12. 2008	Nevrlý strýček Václav
8610	18. 12. 2008	Supersarko opouští podium

Rok 2009

Číslo	den	název
8613	10. 1. 2009	Tragédie nebo fraška
8616	31. 1. 2009	Chladné hlavy
8616	31. 1. 2009	Čekání na Mesiáše
8619	21. 2. 2009	Neukáznění sousedé
8622	14. 3. 2009	Záblesk denního světla
8624	28. 3. 2009	Topolánek sražen
8626	11. 4. 2009	Přesycení vůdci
8629	2. 5. 2009	Kanada, konec cesty
8631	16. 5. 2009	Ne panika, jen sklíčenost
8632	23. 5. 2009	Libertas nebo svoboda?
8635	13. 6. 2009	Čas začít se hněvat
8637	27. 6. 2009	Ten, co si přeje, ale ne ten, co prosí